

צ'עיינות

למחשבת חב"ד

שו"ת בעבודת ה'
הרב אברהם חיים רוזנבוים ז"ל

התוועדות
הרב חיים שלום דייטש

"ידע" ו"לא ידע"
הרב יואל כהן
פורים עם הרבי
שיחות ויומן

בין "ידע" ל"לא-ידע"

במשך השנה כולה, היהודי שואף לדעת ולהכיר את האמת האלוהית, ולחיות בהתאם לכך. אולם בפורים הוא אינו מסתפק רק בהכרה השכלית. הוא שותה יין בכדי לעורר את ה"לא ידע" שבנפשו, לצאת מהמגבלות ולגלות את התקשרותו העצמית באלוהים. השחרור מה'אני' האישי, מתגלה עוד יותר במצוות משלוח מנות ובעיקר - במתנות שהאדם נותן לאביונים ואז מגיעה שמחת פורים לשיאה

הרב יואל כהן

ה'חוזר' של הרבי מליובאוויטש זי"ע

הוא מבין בשכלו שתורה ומצוות הם טוב ועבירות הם רע ולכן הוא אוהב את צד הקדושה ושונא את הפכה. אבל בפורים עבודה זו אינה מספיקה, אלא האדם נדרש לעורר עניין עמוק יותר בנפשו. בפורים היהודי צריך לעורר את ההתקשרות העצמית שלו עם הקב"ה, התקשרות שאינה נובעת מהבנה והכרה שכלית בלבד, אלא מעצמות הנפש.

וזהו הפירוש בדברי חז"ל: "חייב איניש לבסומי בפוריא, עד" שגם בדרגה "דלא ידע", תהיה אצלו החלוקה "בין ארור המן לברוך מרדכי". אז מתגלה שההנחה ש"ארור המן וברוך מרדכי" אינה מצד הבנה שכלית בלבד, אלא היא חדורה עמוק עמוק בעצמיות נפשו.

פירוש פנימי זה בדברי חז"ל אינו מוציא את ההלכה מידי פשוטה. פשט ההלכה הוא ש"חייב איניש לבסומי בפוריא" – הוא צריך לשתות יין עד שישתכר כפשוטו. כך נפסק להלכה בשולחן-ערוך¹. אלא שמטרת שתיית היין בפורים, אינה לשם הוללות סתם ח"ו אלא היא מביאה להתקשרות פנימית עם הקב"ה. על-ידי כך האדם מעורר את פנימיות נפשו עד שמרגיש שגם מצד בחינת ה"לא ידע" שבו, הוא קשור ומאוחד עם הקב"ה.

1. או"ח סימן תרצ"ה ס"ב.

א. ידוע מאמר חז"ל המתאר את אופן קיום מצוות המשתה בפורים "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". והתמיהה בזה גדולה ומפורסמת: מהו העניין בשכרות כזו שעניינה הוא חוסר הבחנה בין "ברוך מרדכי" ל"ארור המן"? סיבת קביעת היום-טוב של פורים היא בכדי להודות לקב"ה על כך ש"ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר" ולהמן הייתה מפלה, אם-כן שמחה שמשמעותה חוסר הבדלה ביניהם, אינה מבטאת כלל את שמחת הנס של פורים?

בהזדמנות קודמת² עסקנו בנושא זה, ונקודת הביאור הייתה, שאין כוונת חז"ל שהאדם אכן ישווה בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". כוונת הדברים היא, שהכרה זו ש"ארור המן" ו"ברוך מרדכי" תהיה לא רק מבחינת ה"ידע" שבאדם, ידיעה והבחנה שכלית לבד, אלא גם מבחינת ה"לא ידע" שבנפשו. כלומר, יש וענייני תורה ומצוות ("ברוך מרדכי") יקרים לאדם, ועניינים שהם היפך התורה ("ארור המן") מופרכים ושנואים אצלו, אבל כל זאת הוא מצד ידיעה שכלית –

1. מגילה ז, ב.

2. בגיליון מס' 5 ובספר שיעורים בתורת חב"ד עמ' מד ואילך. ושם נתבאר כיצד הדברים קשורים לתוכנו של חג הפורים שנקרא על שם הפור הוא הגורל שהפיל המן, עיי"ש.

תוכן העניינים

3 בין ידע ללא ידע
הרב יואל כהן

13 לעובדו בכל לבבכם
תפילת שמונה עשרה

16 שו"ת בעבודת ה'
הרב אברהם חיים רוזנבוים ז"ל

20 עבדו את ה' בשמחה
הרב חיים שלום דייטש

24 פורים עם הרבי
שיחות ויומן

יו"ל ע"י:
**תורת חב"ד
לבני הישיבות**

ת.ד. 4102 נתניה
טלפקס 03-9604637
דואר אלקטרוני:
toratchabad@mehadrin.net

עריכה:
אליהו קירשנבאום
משה שילת

ציור השער: ר' זלמן קליינמן ע"ה

לזכות החתן והכלה

הרה"ת ר' **חיים אליעזר וחנה מיכלא** שיחיו
פיקוסקי

לרגל חתונתם, י"ט אדר א' תשס"ח

ולזכות הוריהם

הרב **יוסף יצחק** ורעייתו **אסתר, פיקוסקי**
הרב **יוסף יצחק** ורעייתו **סימה, זלמנוב**

הוא חש שהתקשרותו לאלוקות אינה רק בגלל שמבין בשכלו את העילוי שבכך, אלא מצד עצמיות נשמתו. זה ההבדל בין פורים לשאר ימים-טובים: בנוגע לשאר ימים-טובים כתב הרמב"ם: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא ימשוך ביין ובשחוק וקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצוות שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה, אלא הוללות וסכלות, ולא נצטיינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל . . ואי אפשר לעבוד את ה' לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות". אמנם בנוגע לפורים כתב הרמב"ם: "כיצד חובת סעודה זו (סעודת פורים)? שיאכל בשר . . ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו". ולכאורה, אם שכרות היא הוללות, מדוע בפורים הוללות זו מותרת ורצויה? בהכרח אם-כן לומר, שבפורים השכרות אינה מביאה להוללות אלא היא חלק מעבודת ה', ואדרבה – כך היא מצוות יום זה. זהו כוח מיוחד שישנו בפורים, בשונה משאר ימות השנה, שהשמחה והדביקות בה' תבוא מתוך שתיית היין.

ובדוגמת מה שכתב השל"ה⁴, שמצינו אצל "קדושים אשר בארץ . . ששתו לפעמים הרבה יותר מדאי בסעודות גדולות . . היתה כוונתם בזה לשם שמים כי מתוך משתה היין הו' מבדחי טובא ומתוך כך אומרים דברי תורה על השולחן הרבה מאוד וכפליים לתושי' . . דמתוך שמחה מגלה החכם רזי התורה . . ואז הוא יותר מוכן לגלות תעלומות חכמה . . נכנס יין יצא סוד . . שעל ידי משתה היין יצאו דברי תורה הנקראת סוד כו"⁵.

כלומר: ישנם עניינים בתורה שאינם קשורים כל כך לעיון השכל, אלא להרגשה נפשית פנימית. בשביל עיון והתעמקות השכל בדברי תורה אין צורך בשתיית יין, אדרבה, היין מבלבל לעיון ופלפול. כוונת השל"ה שהיו ששתו ודיברו בדברי תורה "הרבה מאוד וכפליים לתושיה", היא לרגש נפשי עמוק בדברי תורה ועבודת ה' שהתעורר בהם על-ידי השתייה. מדובר על שתייה שאינה סתם שכרות והוללות, אלא בדיוק להיפך – על-ידי היין הם גילו את "תעלומות חכמה", ו"נכנס יין יצא סוד" – הסוד והפנימיות שבתוך נשמתו של היהודי. העומק שבנפשו שלמעלה מעלה מהבנת השכל.

זו משמעות ההלכה המחייבת לשתות יין בפורים

"עד דלא ידע" – להשתמש ביין ולעורר על-ידו את ה"לא ידע" שביהודי, את פנימיות הנפש, ולגלות את הקשר העצמי שלו עם הקב"ה.

לשכוח מהכל ולהתקשר לקב"ה

ב. בהקשר זה, ברצוני לתאר מאורע שנחרת עמוק בזיכרוני מאחת מהתועדויות חג הפורים אצל הרבי זי"ע. בכלל, התועדויות חג הפורים אצל הרבי, במיוחד בשנים הראשונות, היו תופעה מיוחדת במינה. הרבי היה שרוי בשמחה עצומה שפרצה את כל הגדרים. היו 'גילויים' רבים, והרבי היה מתבטא בסגנון שונה ומיוחד. בתוך השמחה הגדולה היה נרגש רגש פנימי מאוד של אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל. ראו ושמעו ביטויים שונים של התמסרות בלתי-מוגבלת לקב"ה, לתורה וליהודים. סדר ההתועדויות היה, שבין שיחה לשיחה הקהל היה מנגן ושר, בפורים – כמובן ניגונים שמחים. באותן שנים נוצר נוהג, שבין השיחות, בעת הניגונים, ניגשו יהודים וביקשו ברכות שונות מהרבי.

[כמאמר המוסגר יש לציין, שהיה ניכר על הרבי שהוא לא היה מרוצה ממנהג זה, ובמשך השנים הוא התבטל. לכל דבר יש את הזמן שלו. היה זמן וסדר מסוים בקשר לבקשת ברכות ושאלת שאלות אצל הרבי, ולא לשם כך נועדה ההתועדות. ההתועדות היא זמן של רוממות הנפש והרגשה פנימית בעבודת ה'. כאשר מנצלים זמן זה עבור בקשת ברכות, נוצר מצב שבעת שמיעת השיחה, הראש כבר טרוד מה ומתי לבקש, וזה גורע מאווירת ההתרוממות. כמה פעמים הרבי אמר שאם קרה משהו פתאומי שצריכים לבקש ברכה עבורו, אזי וודאי שאפשר לבקש, אבל באופן כללי ההתועדות אינה הזמן המיועד לבקשות פרטיות].

זכורני, שבפורים בשנת תשט"ו, לאחר כמה שעות של התועדות והתרוממות הרוח, בשלב מסוים נוצר תור ארוך של אנשים שחיכו לגשת לדבר עם הרבי בין השיחות, ומהמשך ההתועדות היה ניכר, שבין האנשים היו שביקשו ברכות בעניינים גשמיים והיו שביקשו בקשות בעניינים רוחניים. כאשר נגמר התור, ארשת פניו של הרבי נעשתה רצינית מאוד, והוא פתח ואמר:

ישנו ענין שנוגע לאדם בעיקר ובעיקר העיקרים – שיהיה אצלו לכל-הפחות רגע אחד שיוכל להפשיט את עצמו מכל העניינים הצדדיים, אפילו עניינים שנדמה לו שנוגעים בעבודת ה', ולחשוב רק אודות הקב"ה בעצמו – כפי שהיה נשמע מאדמו"ר הזקן: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ".

ולכאורה, הזמן המתאים לכך הוא יום כיפור, שבו בני-ישראל הם דוגמת מלאכי השרת, מופשטים לגמרי מהגשמיים ואינם אוכלים ואינם שותים; אמנם תורת

החסידות מגלה ומבארת שיום הכיפורים אינו אלא כ- פורים⁶, ואם-כן בפורים יכולים לפעול עניין זה באופן נעלה יותר אפילו מיום הכיפורים. בפורים אפשר לפעול זאת מתוך שמחה וסעודה גשמית.

אם-כן כאשר יהודים מתאספים יחד בעת רצון, הרי יכולים לנצל זאת להתקשר באלוקות ולהמשיך זאת על כל השנה כולה, ובכל זאת בפועל לא מצליחים לפעול זאת על עצמם. פלוני אינו שוכח מהניתוח שהוא צריך לעבור, ופלוני אינו שוכח מהגרעון בתקציב, והשלישי טרוד באיזה שעה צריך הוא לקום מחר משנתו... הלוואי היו מצליחים לפעול על עצמם, ולו לרגע קטן, לשעתא חדא ורגעא חדא, לשכוח את כל העניינים הגשמיים, ואפילו את העניינים שנדמה להם

שהם רוחניים, שמצד זה פלוני חושב על דא, ופלוני חושב על הא, ופלוני רוצה שיתקנו את נפשו-הבהמית כאן במקום, שיראה בעיני בשר בשולחן זה ("דא אויף דעם טיש") כיצד נהפך היצר-הרע שהוא אדמוני ללבן⁷, ואם לא יעשו זאת – הרי זה מבלבל אותו לגמרי...

צריכים לדעת שהקב"ה נותן ליהודים יום מיוחד בשנה – פורים, שהוא למעלה גם מיום הכיפורים, ואז נותן הקב"ה כל מה שנדרש עבור מעמד ומצב ד"עד דלא ידע";

ותמורת זאת – מתקשר פלוני עם עניינים גשמיים, ופלוני מתקשר עם עניינים רוחניים, אבל אחרי הכול עניינים שקשורים עם חשבון ומדידה והגבלה!

אמנם כל אחד יודע את מעמדו ומצבו, ולאיהו עניינים יכול להגיע ואיהו עניינים הם שלא בערכו, אבל מכל-מקום, בימי הפורים, על-ידי העניין ד"עד דלא ידע" – יכולים להגיע לתכלית העילוי.

זוהי בקשתו של הקב"ה מעם ישראל: **כל אחד ואחד מכם יפעל על עצמו, שבמשך הכ"ד שעות של פורים יהיו לכל-הפחות רגעים אחדים שבהם ישכח**

8. תורה אור מגילת אסתר צב, ד ועוד. על יסוד דברי התיקוני זוהר תיקון כא.

9. על-פי לשון הכתוב (ישעיה א, יח) "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו".

על עצמו, ובמילא ישכח על בני-הבית, ובמילא ישכח על מה שחסר לו בגשמיים ומה שחסר לו ברוחניים. דווקא באופן כזה תהיה היציאה מעומק תחת לעומק רום. אז תהיה שמחה בלי-גבול, ושמחה זו תימשך במשך השנה כולה¹⁰.

הרבי דיבר בהתרגשות רבה, ומיד בסיום השיחה פתח בניגון דביקות חסידי.

נדמה בעיני, שבדברים קצרים אלה טמון התוכן של פורים. חג הפורים מבטא התקשרות עם הקב"ה באופן שלמעלה מטעם ודעת, "עד דלא ידע". אמנם התקשרות נפשית-פנימית, אבל לא על-ידי תשובה ומריירות אלא מתוך שמחה. מתקשרים עם הקב"ה עצמו ושוכחים מהכל! מתנתקים לחלוטין מהמעמד ומצב שהיה עד עתה, ומתמסרים לקב"ה מחדש מתוך שמחה שפורצת את כל הגדרים.

מהו שכל טהור?

ג. בכדי להבין טוב יותר את משמעות העבודה המיוחדת של "עד דלא ידע", כדאי לבאר קצת מהי העבודה בבחינת "ידע". ידוע, שיתרון האדם על החי הוא בכוח השכל שלו¹¹. מדוע אכן השכל הוא זה שמבטא את מעלת האדם? הפסוק אומר¹² "רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה", ומעלה זו של האדם, טבע העלייה שבו, קשור לשכל שלו. טבעו של השכל הוא לחפש ולחקור אחר האמת, לצאת מהטבע הבהמי ולהתעלות למעלה

מהמצאיות.

ביאור הדברים¹³: מעלת האדם כשכלי, אינה קשורה כל כך לתחום הכישורים השכליים, אלא בעיקר ל"תנועת" השכל שבו. ייתכן שיהיה אדם מוכשר מאוד, בעל המצאה ומבין גדול, אבל את תנועת השכל – את החיפוש אחר האמת, אין לו. לדוגמה, על אדם גנב

10. הדברים נדפסו בספר תורת מנחם – התועדויות ח"ג עמ' 324 ואילך.

11. ראה רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ד' ה"ח.

12. קהלת ג, כא.

13. ראה בעניין זה לקוטי שיחות חלק ו' עמ' 112 ואילך.

4. הלכות שביתת יו"ט פ"ו ה"כ.

5. בהלכות מגילה פ"ב הט"ו.

6. שער האותיות (פד, ב).

7. אמנם השל"ה לא כתב זאת על חג הפורים דווקא, אבל יש לומר שלכך יש צורך בכוחות מיוחדים, מה-שאין-כן בפורים ניתן הכוח לכל יהודי להגיע למצב מעין זה.

אי־אפשר בשום אופן לומר שהוא אדם שכלי. על־פי שכל עניין הגניבה מופרך לחלוטין, אם־כן הגנב בעצם היותו גנב מראה שמציאותו היא היפך השכל. למרות זאת, ייתכן מאוד שלגנב יהיו כישורים רבים בתחום השכל, עד שבפיקחותו הרבה מצליח הוא לגנוב הרבה בלי שיעלו כלל על עקבותיו. בעצם מציאותו הוא אינו אדם שכלי; הוא פועל לפי רצונותיו ואינו מחפש את האמת והצדק, אלא שהוא מנצל את פיקחותו וכישוריו המפותחים למילוי תאוותיו השפלות.

גדר השכל הוא שעל הכול הוא שואל "למה" ו"מדוע". הוא חוקר ודורש על כל דבר "מדוע צריך להיות כך?", "ומדוע כך?", ומחפש ביאור והצדקה עניינית לכל פרט. הוא מחפש לדעת מה האמת מחייבת, וכיצד צריך להיות על־פי ההיגיון, לפי אמת־המידה של הצדק והישר. אם ישאלו אדם "מדוע אתה עושה כך", והוא יענה: "כי כך אני רוצה", "כך הוא הטבע שלי", זה עצמו מראה שאדם זה אינו אדם שכלי, בשם התואר. ייתכן שאת המעשים שטבעו דורש לעשותם הוא יעשה בצורה החכמה ביותר, אולם עצם הנהגתו באופן זה אינה שכלית; זו הנהגה טבעית שמנצלת את השכל להשלמת הרצונות.

יתירה מזו: עיקרון זה קיים גם לגבי שאיפות ומעשים עדינים יותר שאדם עושה. גם אדם שנמשך לעניינים נעלים, כל עוד הנהגותיו קבועות וקדומות לשכל – אי־אפשר לקרוא לו 'אדם שכלי'. לדוגמה, אדם שרוצה להיות מושלם. הוא שואף להגיע לשלמות שכלית ולמידות טובות. הוא מבין ששלמות אינה מתבטאת בכך שיהיה לו הרבה כסף; ואף לא בכך שישגי שליטה ויוכל להראות את כוחו. הוא גם לא מחפש שם־טוב או שיכבדו אותו. הוא בעל שכל ומבין שכל דברים אלה אינם שלימות אמיתית. הוא מבין שהשלמות האמיתית היא שלמות נפשית – התנהגות על־פי אידיאלים אמיתיים וקניין מידות טובות. אבל גם אדם זה שמחפש שלמות נפשית, כיוון שחיפוש השלמות הוא מצד רצונו הטבעי – עדיין לא נופל עליו התואר 'אדם שכלי'. אם נתעמק בעניין נמצא, שבמובן מסוים קיים דמיון בין אדם זה לגנב: היסוד של שניהם זה האנוכיות והרצונות האישיים. שניהם מחפשים את עצמם. אלא שלגנב יש מידות רעות ולכן שאיפתו היא לגנוב ולהתעשר על חשבון הזולת, ושאירתו של האדם העדין והמשכיל יותר היא להיות שלם במעלות אנושיות, כיוון שטבע מידותיו טוב יותר.

ההבדל הוא בסוג השאיפות אותן הם מחפשים, אבל בעצם השאיפה שניהם שווים – שתי השאיפות מקורן ברצונות האנוכיים. שניהם בנויים על ה'אני' של האדם, ולא על תנועת השכל המחפשת את האמת. עצם התנועה שהוא מחפש משהו לעצמו,

שהוא יהיה אדם מושלם, זו כבר לא תנועה שכלית. זו תנועה טבעית שאינה קשורה למעלת האדם כשכלי. כל תנועה נפשית שקשורה ל'ישות' ולגרמיה, אפילו תהא זו התנועה העדינה והזכה ביותר, מקורה בנפש־הבהמית שרוצה את טובת עצמה, אלא שלשם כך היא מנצלת את השכל.

שכל אמיתי הוא, שאין שום תנועה או טבע קדום. הוא לא מוגדר במאומה. הכלל היחיד שקיים הוא: כיצד האמת מחייבת לנהוג. איך צריך להיות על־פי ההיגיון. אין "אני" ואין "אתה", השאלה היחידה היא – איך הצדק והישר מחייבים. מצד תנועה זו, האדם יחקור וידרוש את הכל. כאשר אדם מחפש את האמת, הוא יחקור וישאל לא רק מהי שלמות וכיצד להגיע אליה, אלא מי אמר בכלל שצריך להיות שלם? יתירה מזו: שכל טהור יקשה שאלה נוספת: מי אמר שאני צריך להיות? מדוע אני קיים? הוא מחפש הצדקה עניינית גם לעצם קיומו. אין שום הנחות־יסוד, אפילו לא את היסוד הבסיסי שהאדם קיים. הכול נקבע רק על־פי האמת, איך מחייב העניין, הצדק והישר.

אצל אדם שכלי ההדגשה היא על העניין, לא על ה'אני' האישי. חיפוש השלמות שלו אינו מפני שעל־ידי כך הוא יהיה אדם שלם, אלא נרגש שזהו מפני שכך נדרש מצד הצדק והישר. כך מחייבת האמת ולכן הוא שואף להתאים עצמו לאמת המורגשת בשכלו.

על פי זה מובן, שגם עבודת ה' באופן של "ידע", עבודה שעל־פי טעם ודעת, גם היא דרגה גבוהה. יהודי שמבין ומרגיש שתורה ומצוות זה טוב ("ברוך מרדכי"), ועבירות הן דבר רע ("ארור המן"), אם הוא מקיים מצוות ומתרחק מהעבירות רק מפני שהוא רוצה להיות אדם שלם שעושה דברים טובים ונכונים – כיון שהוא מחפש בזה את עצמו, שהוא יהיה אדם נעלה – עדיין אין זה "ידע" אמיתי; "ידע" אמיתי הוא שהאדם פועל בעניין רק מפני שכך מחייבת האמת. עבודת ה' על־פי שכל היא דווקא כאשר הקשר לעניין הוא לגמרי אובייקטיבי, ללא נטייה אישית בעניין. תכונה זו של חיפוש האמת והשאיפה להיות כפי שהאמת דורשת, זו מעלת האדם כשכלי, והיא קיימת בעיקר אצל בני־ישראל עליהם נאמר¹⁴ "אתם קרויים אדם".

חכמת האלוקות וחכמות הטבע

ד. ליתר ביאור: אחד ההבדלים הבולטים בין חכמת האלוקות לחכמות הטבע, הוא בכך שכל החכמות עוסקות בניתוח המציאות הקיימת. יש משהו שקיים, וחוקרים ממה הוא מורכב, ומהן תכונותיו וכו'. כימיה, פיזיקה וכיוצא בהן, זה הכול חכמת הניתוח של מציאות שקיימת

¹⁴ ראה יבמות סא, א.

מכבר. בזה עצמו אפשר להעמיק עוד ועוד, עד שמגיעים ליסודות ממש ולחלקיקים הקטנים ביותר, אבל סוף־סוף כל המחקר הוא בנברא שכבר קיים. אולם מדוע ישנו הנברא? מדוע בכלל קיים החומר? שאלות אלה אינן בתחום חכמות הטבע, והן אינן מסוגלות להשיב על כך. לחכמות הטבע יש גבול לתחום המחקר שלהן.

חכמי הטבע יכולים לעסוק רק במציאות שקיימת לפנייהם. הם מחפשים להבין את מה שקיים, ממה הוא מורכב ומה יהיה אם תשתנה ההרכבה, אבל אין הם עוסקים בשאלה מדוע הוא ישנו ואיך הוא קיים. אפילו חכמת המתמטיקה שיש בה תנועה מסוימת של הפשטה, שבה מחפשים נוסחה נעלמת, מה יהיה לפי נתונים כאלו או אחרים במצב שונה לחלוטין – סוף־סוף מדובר על מספרים, על נוסחה מסוימת, אלא שאין

לנו איך לתארם ולציירם; אבל מדוע בכלל הדבר קיים, כיצד הוא נוצר ומה תכליתו – אלו הם נושאים שאינם בתחום חכמות הטבע.

שאלות אלה נובעות משכל טהור, שכל אמיתי שאינו מקבל שום עובדה קבועה והכרחית. נושאים אלה מבהירה חכמת האלוקות שתחום עיסוקה אינו רק ב'ש' ובקיים, אלא גם ב'אין' המהווה את ה'יש' ומקיימו.

וזהו הגדר של שכל אמיתי. לא רק מידע וגם לא רק פלפול ועיון; אלא חיפוש ושאפה לאמת. כל עוד ישנה קביעה מסוימת שקודמת לשכל – השכל אינו טהור ואמיתי. יכול להיות אדם עם ידע רב וכישרונות טובים, אבל תנועת נפשו היא תנועה בהמית. תנועה שאינה קשורה למעלת מין האדם. יש לו תכונות או הנחות־יסוד שטבועות בו ומשפיעות על הנהגתו וגם על צורת הבנתו. וזה מתבטא בנוגע לשני עניינים: הן בנוגע לנושא בו הוא משכיל – ברור וקבוע אצלו מראש שישנו עולם, ותפקיד המחקר השכלי הוא רק לברר מה הם הפרטים שקיימים בו ולנתחם; והן בנוגע לעצמו – הנחת־היסוד של השכל היא שהאדם קיים והוא צריך להתפתח. ישנו בעל השכל המשתמש בשכלו לטובתו ולתועלתו.

מה־שאי־כן טבעו של שכל אמיתי הוא לצאת מהגדרים הקבועים. הוא רוצה לחקור הכול ואינו מקבל שום דבר כעובדה קבועה. הן בנוגע לעצמו – הוא לא מקבל את מציאותו כדבר המובן מאליו. מתעוררת אצלו השאלה

מדוע הוא קיים, ומהי תכלית קיומו; והן בנוגע לעולם כולו – הוא חוקר מהיכן הוא נברא, ומהי סיבת בריאתו. שכל טהור עוסק בבריאה 'יש' מ'אין', במה שלמעלה מהנברא, לא רק ב'יש' הקיים לפניו¹⁵. זהו הפירוש "רוח בני־האדם היא העולה למעלה" – לצאת מהמציאות הקבועה ולשאוף לאמת.

זוהי מעלת האדם. [מעלה נפשית זו של האדם נרמזת גם במבנה הגוף הגשמי שלו. וכדברי כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק¹⁶: "החסד ויתרון המעלה אשר האלוקים עשה את האדם ישר להיות הולך בקומה זקופה הוא, דהגם שהולך על הארץ, מכל מקום הוא רואה את השמים, לא כן בהולך על ארבע דאינו רואה אלא את הארץ". כשם שאת הנפש־השכלית שבאדם ברא הקב"ה עם תכונה של עלייה למעלה ויציאה מהמציאות, כך הטביע הקב"ה גם בגופו:

האדם, למרות היותו על הקרקע, בכל זאת רואה הוא את השמים, הוא מסוגל להבין שישנה מציאות שלמעלה ממנו; מה־שאי־כן הבעל־חי אינו רואה מאומה מלבד את הארץ. הוא לא יודע כלל מדבר שמחוץ הימנו, משהו שמעל מציאות הבריאה].

עושה האמת מפני שהיא אמת

ה. לאור כל זאת מובן יותר, שגם העבודה באופן של "ידע", עבודת ה' על־פי שכל המבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי", גם היא דרגה גבוהה. יהודי שמקיים מצוות רק בשביל לקבל שכר אין זו עבודה באופן של "ידע" – בחירתו בתורה ומצוות אינה נובעת מידיעה שכלית אמיתית בכך ש"ברוך מרדכי", אלא מתוך מחשבה אודות עצמו. יתירה מזו, גם כאשר רצונו לעבוד את ה' אינו על מנת לקבל פרס, אלא מפני שרוצה להגיע לשלמות אמיתית – גם זו אינה עבודה באופן של "ידע" לאמיתו.

עבודה אמיתית באופן של "ידע" היא – שהאדם מחפש את האמת, לא את עצמו. הוא לא מחפש שהוא יהיה שלם, אלא "עושה האמת מפני שהיא אמת"¹⁷. נרגש

¹⁵ ראה ספר המאמרים קונטרסים עמוד 220 ואילך. ד"ה ויאמר משה (הראשון) תש"ס ס"ב ואילך.

¹⁶ הובא בהיום יום יג שבט.

¹⁷ רמב"ם הלכות תשובה פרק י ה"ב.

בו שהעניין הוא עניין אמיתי ונדרש וראוי לעשותו. וכלשון הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁸: "וכן היו גדולי החכמים מצווים לנבוני תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד: אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו, כלומר, עבדו מאהבה". כאשר העבודה היא "מפני שהוא הרב ראוי לשמשו", האדם אינו חושב על עצמו כלל; הוא גם לא חושב על כך שיוזכה להיות עבדו של הרב, אלא רק על זה שהרב הוא כזה שראוי לשמשו.

אבל למרות העילוי שבעבודה זו, עדיין אין היא מבטאת את עומקו האמיתי של היהודי. אמנם האדם יוצא ממציאותו האישית, מטבע הבהמיות שלו, אבל לא ממציאות השכל. השכל, למרות כל מעלותיו, הוא גם כן נברא שהקב"ה ברא כמו כל שאר יצורי העולם. אלא ששאר יצורים נבראו טבעיים, הם קשורים במציאותם ואינם מחפשים לצאת ממנה; מה־שאי־כן בשכל, טבע הקב"ה תכונה של חיפוש האמת ושאיפה לצאת מהמציאות. השכל זה הנברא כפי שהוא במצב של חיפוש והכרה באמת, אבל גם נברא שמחפש את האמת אינו האמת עצמה אלא נברא.

האמת עצמה זה הקב"ה, ואילו השכל הוא יצירה של הקב"ה, ואת הקב"ה עצמו אי־אפשר לתפוס על־ידי שום דבר. שום יצור, גם הוז והנעלה ביותר, אינו יכול לתפוס את אמיתותו.

וכאן באה לידי ביטוי המעלה המיוחדת של בני־ישראל: אצל יהודים ישנו עניין עמוק יותר בנפש מאשר השכל. לכל יהודי יש נשמה אלוקית שהיא חלק מהקב"ה כביכול. יהודי לא רק מכיר באמת האלוקית, אלא אמת זו היא **מציאותו**. הקשר של יהודי עם הקב"ה אינו בגלל שכך מחייב שכלו, אלא התקשרות עצמית שנובעת מעצם נפשו המאוחדת באלוקות.

ההתקשרות עם הקב"ה שנובעת מצד חישובי השכל היא קשורה עם מציאות האדם. ההכרה השכלית שהקב"ה "הוא הרב (ש)ראוי לשמשו" ולכן האדם מתבטל אליו, אינה מפני **שהאלוקות** נרגשת באדם, אלא מפני שכך השכל שלו מבין¹⁹. אולם על בני־ישראל נאמר "בנים אתם לה' אלוֹקֵיכֶם"²⁰, והבן "כרעא דאבוה"²¹ הוא. וכשם שהרגל קשורה ובטילה לראש לא מפני שמבינה שכך האמת מחייבת וזה הצדק והיושר, אלא מפני **שהנפש** נרגשת בה ולכן היא בטילה **בעצם**, כך בני־ישראל קשורים ובטלים לקב"ה לא רק מפני ששכלם מבין ומחייב להתבטל אליו, אלא בעיקר בגלל **שהאלוקות** נרגשת בנפשם²².

¹⁸ שם ה"ד.

¹⁹ ראה לקוטי־שיחות חלק ו' עמוד 116.

²⁰ דברים יד, א.

²¹ יונת אלם רפ"ב. וראה יבמות ג, א תוד"ה מקמי.

²² ראה לקוטי־תורה דברים דף לב, ב.

ונקודה עצמית זו, היא שבאה לידי ביטוי בפורים. אדמו"ר הזקן מבאר²³, שבימי מרדכי ואסתר, כאשר ריחפה גזירה קשה על כל בני־ישראל, "להשמיד להרוג ולאבד", מסרו כל ישראל את נפשם שלא לכפור ח"ו בה' אחד. אמנם בפורים הגזירה הייתה על הגוף של ישראל, אבל הגזירה הייתה להרוג רק את היהודים והדרך להינצל מזה היתה להמיר את הדת; ואף־על־פי־כן לא עלתה על דעתו של אף אחד מבני־ישראל מחשבת חוץ ח"ו. הם יכלו להיפטר מהגזירה, ובכל זאת הם לא העלו על דעתם לעשות זאת.

מהי אכן הסיבה שמסרו את נפשם על הקשר עם הקב"ה? לא משום שהתבוננו שזהו "הרב (ש)ראוי לשמשו"; מסירות־נפש כזו על קידוש־השם אינה נובעת מחישובים שכליים. היא נובעת מכך שאצל בני־ישראל נרגש ה'אבא', מכך שהאלוקות נרגשת בנפשם.

לכן המסירות־נפש הייתה באופן כזה שאפילו לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ ח"ו: כאשר ההתקשרות היא מצד השכל, הרי לכל־לראש נרגשת מציאות האדם²⁴ ומצד זה אין מקום למסירות־נפש; ואפילו אם האדם יתבונן בעניין, ויגיע להכרה שהקב"ה הוא המציאות האמיתית וראוי למסור את הנפש על ההתקשרות עמו, מכל מקום אין זה באופן שלא תעלה על דעתו מחשבת חוץ. מצד חישובי השכל בהכרח שיש מקום לשתי האפשרויות.

אולם ליהודי יש נפש־אלוקית שהיא חלק אלוקה ממעל ממש, ומפני זה מציאות האלוקות נרגשת בנשמתו. וזו הסיבה שבזמן הגזירה לא עלתה על דעתו של אף יהודי מחשבת חוץ. התגלתה אז ההתקשרות העצמית של ישראל עם הקב"ה ואזי נרגש שאין שום אפשרות אחרת.

ברור שיהודי צריך להחדיר את האמת גם בשכלו, אבל הבנת השכל לבדה אינה מספיקה. לכל לראש שכלם של רוב בני־האדם אינו טהור ואובייקטיבי לחלוטין, אלא הוא מעורב בפניות אישיות ו"השוחד יעוור". לכן בכדי שהאדם אכן ילך בדרך הישר, הוא לא יכול לסמוך על הבנת השכל בלבד, אלא הכרחי שיהיה בו את הביטול של "נעשה" לפני ההבנה של ה"נשמע", ויראת ה' הקודמת לחכמה. אבל גם כאשר העבודה היא באופן של "ידע" כדבעי, והאדם נקי מכל נגיעות אישיות ו"עושה האמת מפני שהיא אמת", מכל מקום עבודה זו אינה מבטאת את עומק ההתקשרות של היהודי עם הקב"ה. מהותו האמיתית של היהודי היא – אלוקות, ודבר זה אינו מתבטא בעבודה באופן

²³ ראה תורה־אור דרושים למגילת אסתר דף צא, ב, צז, א, ועוד.

²⁴ שהרי התקשרות זו מעורבת ובנויה ממציאות האדם, מהשכל שלו. וראה לקוטי־שיחות חלק ו' שם.

של "ידע".

וזהו ההבדל בין כל ימות השנה לימי הפורים. בכל השנה העבודה העיקרית היא עבודה בבחינת "ידע", עבודה שעל־פי טעם ודעת. היהודי משתדל להתבונן בגדולת ה' ולהכיר בכך שהאלוקות היא המציאות האמיתית, והקב"ה הוא "הרב (ש)ראוי לשמשו". אבל בפורים נדרשת עבודה נעלית יותר – עבודה שלמעלה מטעם ודעת, "לא ידע". פורים הוא יום של עבודת ה' מתוך שמחה בלתי־מוגבלת שפורצת כל גדר, שהיא זו שמבטאת את פנימיותו האמיתית של היהודי. הוא מעורר בעצמו את ההרגשה שהוא עובד את הקב"ה לא רק מפני שהוא "הרב (ש)ראוי לשמשו", אלא מפני שתורה ומצוות הם החיים שלו²⁵ ובזה הוא שמח ומתלהב.

על־פי זה יובן בעומק יותר מה אמר הרבי באותה התוועדות. הרבי דיבר על כך שימי הפורים הם זמן רצון בו מתגלית ההתקשרות העצמית של היהודי עם הקב"ה, ובזמן שכזה יהודי צריך לצאת לגמרי מכל הגבלותיו. להתנתק לגמרי ממציאות

ה'אני' האישי ולשכוח ממה שחסר לו בגשמיות; ולהתרומם ולצאת גם מציור המציאות הרוחנית, חישובי השכל השונים, ולשכוח אפילו על מה שחסר לו ברוחניות. לשכוח לגמרי ממציאותו ולהתקשר עם הקב"ה עצמו.

דבר זה מתבטא בכך שאהבתו לתורה ולמצוות, "ברוך מרדכי", ושנאתו לעבירות, "ארור המן", אינם רק מפני בחינת ה"ידע" שבנפשו, אלא מפני שהוא קשור לקב"ה בכל עצמיותו.

• • •

שלוש מצוות, המשך אחד

ו. שמחה בלתי מוגבלת זו של חג הפורים שמתעוררת על־ידי שתיית היין במצוות הסעודה, קשורה גם לשתי המצוות הנוספות של חג הפורים. גם מצוות משלוח מנות

²⁵ בדוגמת זה שאדם חי לא מפני שזהו דבר ראוי ונכון אלא מפני שזו המציאות שלו.

ומתנות לאביונים קשורות ונובעות מאותה תנועת שמחה בלתי־מוגבלת שפורצת בחג הפורים. ביאור הדברים²⁶:

באותה הלכה בה כותב הרמב"ם על אופן קיום מצוות הסעודה ("כיצד חובת סעודה זו? שיאכל בשר . . ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו"), ממשיך הרמב"ם וכותב: "וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות . . לחבירו . . וכל המרבה לשלח לרעים – משובח". ובהלכה הבאה ממשיך הרמב"ם וכותב: "וחייב לחלק לעניים ביום הפורים . . שנאמר ומתנות לאביונים", ומסיים בהלכה הבאה וכותב: "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר²⁷: להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

ומשמעות הדברים היא, ששלוש המצוות מהוות המשך של אותו עניין. וכפי שמשמע גם מלשון הפסוק שכולל את שלושתם יחד

בהמשך זה לזה: "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"²⁸. במילים אחרות: שלוש מצוות אלה קשורות לשמחה המיוחדת של חג הפורים ועל־ידן באה השמחה לידי ביטוי. שמחת פורים מורכבת מכך שישתה יין עד שישתכר וירדם; שישלח מנות לרעהו; ובעיקר – שייתן מתנות לאביונים.

לפי זה נמצא, שהמתנות שנותנים לאביונים בפורים אינם בגדר מצוות הצדקה הרגילה, אלא הן פרט במצוות השמחה של פורים. וכפי שמודגש בלשון הרמב"ם "שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים" – ההדגשה היא על כך ששמחת העני²⁹ היא זאת שמעוררת באדם את השמחה ה"גדולה ומפוארה"³⁰.

²⁶ ראה בעניין זה בלקוטי־שיחות חט"ז עמ' 365 ואילך.

²⁷ ישעיה נז, טו.

²⁸ אסתר ט, יט.

²⁹ ולא רק מילוי מחסורו כמצוות צדקה הרגילה.

³⁰ הדבר בולט עוד יותר, לאור העובדה שבהלכות מתנות עניים פרק י', שם כותב הרמב"ם על מעלת הצדקה, הוא אינו כותב את

כאיש אחד בלב אחד

ז. בכדי להבין את העניין, יש להקדים ולבאר את דרשת חז"ל³¹ על הפסוק³² "קיימו וקיבלו היהודים" "קיימו מה שקיבלו כבר", שבימי הפורים קיימו מה שהחלו במתן-תורה. במתן-תורה הייתה קבלת התורה על-ידי שכפה עליהם הר כגיגית, בבחינת כפייה מלמעלה, ואילו בימי הפורים קבלו את התורה מרצונם.

בכך מבאר אדמו"ר הזקן³³ את הסיבה שכתוב³⁴ "וקבל היהודים", "וקיבל" לשון יחיד, שזהו על דרך מה שנאמר³⁵ במתן-תורה "ויחן שם ישראל נגד ההר", "ויחן" לשון יחיד. כשם שכאשר בני-ישראל הגיעו למדבר סיני בכדי לקבל את התורה הם חנו כולם "כאיש אחד בלב אחד"³⁶ והתגלתה האחדות הפנימית של בני-ישראל, כמו-כן בימי הפורים, הגמר של מתן-תורה, כתוב "וקבל" לשון יחיד, לרמוז על האחדות של ישראל שהתגלתה בפורים³⁷.

מה הפירוש בדברי חז"ל שכאשר בני-ישראל באו למדבר סיני הם התאחדו כולם יחד "כאיש אחד בלב אחד"? וכי לפני זה הם רבו אחד עם השני? על מה הם רבו? התקופה שקדמה למתן-תורה הייתה רצופה בגלויים אלווקיים נעלים. עוד בהיותם במצרים "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם", ובפרט אחר-כך, בקריעת-ים-סוף, שכל אחד מראה באצבעו ואומר: "זה א-לי ואנוהו"³⁸ – הם היו עדים לגילוי אלוקי במוחש. וגילויים אלה, עוררו בבני-ישראל תשוקה פנימית עזה לקבלת תורתו של הקב"ה. כביאור הידוע³⁹ בטעם מצוות ספירת העומר, שזהו זכר לספירת בני-ישראל במדבר את הימים הנותרים למתן-תורה, מתוך צפייה חזקה ליום החמישים בו תינתן התורה.

כאשר תשוקת האדם היא לגילוי האלוקי המיוחד של מתן-תורה, לא ייתכן שיריב עם חבירו על עניינים קטנוניים וטפלים. בהכרח אס-כן לומר, שחילוקי הדעות שהיו ביניהם לפני בואם לסיני היו ברגשות הלב המלא תשוקה עזה לקבלת התורה⁴⁰.

הביטוי "שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים . . שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר: להחיות רוח שפלים כו", אף-על-פי שאת הפסוק הנ"ל הוא מצטט גם שם. מכך מוכח שעניין זה קשור לדיני פורים דווקא.

31. שבת פח, א.
32. אסתר ט, כז.
33. בתורה אור דרושי מגילת אסתר דף צז, ד.
34. אסתר ט, כג.
35. שמות יט, ב.

36. ראה רש"י על הפסוק שם (בשניו לשון מהמכילתא).
37. וגם בפסוק "קיימו וקבלו" שעליו דרשו חז"ל "קיימו מה שקבלו כבר", הכתיב של "וקבלו" הוא "וקיבל" – לשון יחיד. וראה לקמן סעיף ט.
38. ראה פירוש רש"י שמות טו, ב (משמות רבה ספכ"ג).
39. הובא בר"ך סוף מסכת פסחים.
40. ראה לקוטי-שיחות חלק כח עמ' 10 ואילך.

תשוקה נובעת מהכרת העילוי והיוקר של הדבר אליו משתוקקים. ומכיוון ש"אין דעותיהם שוות", כל אחד הבין עילוי אחר בתורה, בהתאם לחושים והרגשות שלו. כל אחד ראה עניין שונה בתורה, ובהתאם לכך הייתה תשוקתו. וודאי שכולם הבינו שמעלת התורה היא בכך שעל-ידה ישראל מתקשרין בקוב"ה, אבל גם הידיעה במעלת הבורא שונה מאדם לחבירו. אחד מבין בשטחיות יותר והשני מבין בעומק יותר; אחד נמשך למידת החסד שבאלוקות, וחבירו מתעורר ממידת גבורתו של הקב"ה. כל אחד מתלהב מעניין אחר ובמילא תשוקתו היא לאותו עניין.

אבל הבדלים אלו היו רק קודם שבאו לסיני. אמנם בעת בואם למקום בו צריכה התורה להינתן, בני-ישראל החלו להרגיש את העילוי של הקב"ה, והתורה שמאוחדת עימו ממש, לא כפי שהעניין מתקבל בשכל של נברא, אלא את הקב"ה שלמעלה מכל ההגבלות.

לכן דווקא אז הם התאחדו כאיש אחד בלב אחד. כל זמן שהאדם משתוקק לתורה ולומד אותה ומקיים מצוותיה מצד הידיעה וההבנה שלו בגדולת ה', בהכרח שיהיה הבדל בינו לבין חבירו. כיוון שהכול בנוי מידיעתו והבנתו לא תיתכן התאחדות אמיתית. כולם לומדים את תורת ה' וכולם מקיימים את מצוותיו – אבל ברגש הלב ישנם הבדלים. זה מתלהב ממידת חסדו הבלתי-מוגבלת של הקב"ה, וזה מתלהב מנוראותיו וגבורותיו.

אבל מהו הקב"ה עצמו? את הקב"ה עצמו "לית מחשבה תפיסא ביה" כלל. הוא אינ-סופי ומופשט ומובדל מכל הגדרים. שום תיאור וצורת תפיסה, ולו המופשטים ביותר, אינם תופסים אותו עצמו. ודאי שהקב"ה הוא גם חסיד וגם נורא, אבל לא בכך הוא מתבטא. הקב"ה אינו חסד והוא גם לא גבורה, הוא מופשט מהכול. אלא שדווקא להיותו מופשט מהכול הוא גם נושא את הכול. אבל זו תוצאה, זה לא מתאר אותו עצמו. כיוון שהוא למעלה מכל סוגי השלמויות, ממילא הוא כולל את כולם. אבל זוהי תוצאה והשתלשלות, אולם הוא עצמו – מופשט לגמרי מכל גדר.

ואת הקב"ה כפי שמופשט מכל גדר לא שייך לתפוס. שכל האדם יכול להבין את גדולת ה' כפי שהוא הצטמצם בגדרים מסוימים כביכול, לא את עצמותו.

וזהו החידוש במה שקרה בראש-חודש סיון כאשר בני-ישראל באו להר-סיני. הם הרגישו את הקב"ה כפי שהוא למעלה לגמרי מכפי שצמצם עצמו. התגלתה בהם בחינת ה'יחידה' שבנפש, הקשורה ומאוחדת עם עצמות אינ-סוף ב"ה⁴¹, והם התאחדו יחד כאיש אחד

41. זו הכוונה בדברי ההגדה "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את

בלב אחד. התגלתה בהם הבחינה העצמית בה כולם שווים ממש.

לשמוח ולהתלהב ב"לא ידע"

ח. כל זה קשור לקבלת התורה מלמעלה. אמנם בפורים ישנו עניין נעלה יותר, או "קיימו מה שקבלו כבר". ועד-כדי-כך שהפסוק אומר "וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות" – לגבי מה שנפעל בפורים, מתן-תורה היה רק התחלה. ולכאורה מה היה חסר בקבלת התורה בו' בסיון? החידוש המיוחד של פורים הוא – השמחה! אז קבלת התורה הייתה בשמחה, דבר שלא היה בגלוי בזמן קבלת התורה בסיני. וכפשוט מאמר הגמרא: במתן-תורה "כפה עליהם הר כגיגית" – זו הייתה קבלה מצד הכפייה, לא קבלה בשמחה; ואילו בפורים הם קיבלו את התורה מדעתם ומרצונם, בשמחה.

ביאור הדברים: במתן-תורה האיר אור אלוקי שלמעלה מחושי בני-אדם, האור האלוקי כפי שהוא מצד נותן התורה. התגלות עליונה זו פועלת ביטול בחושי האדם. השכל והמידות מתבטלים ממציאותם. נרגש שאין ערך לשכל ואין ערך למידות ולתשוקות הנעלות, הכול בטל עד שכולם מתאחדים כאיש אחד בלב אחד.

מספרים על יהודים בעלי חוש עמוק בנגינה, שכאשר שמעו ניגון ערב הם יכלו

להגיע לכלות הנפש ממש. מדוע? הם הרגישו משהו נעלה מאוד, הרגשה שלמעלה מה"כלים" שלהם, עד שהם יצאו ממציאותם ונכללו בעניין. זו תנועה של עזיבת המציאות. האדם מתרומם מעל לגדרים שלו. ועל-דרך זה במתן-תורה – "על כל דיבור ודיבור פרחה נשמתו"⁴².

הם הרגישו את הקב"ה שלמעלה לגמרי מכל הגדרים, ועל-ידי כך בטלה מציאותם.

לעומת זאת השמחה אינה מבטלת את מציאות האדם, אלא היא מרוממת אותו. גם השמחה נובעת

התורה – דינו". ולכאורה מהו העניין בעמידה לפני הר-סיני בלי קבלת התורה? אך לפי הנ"ל העניין מובן. בעצם העמידה לפני הר-סיני אירע דבר חשוב ביותר – כאשר הם חנו נגד ההר, כבר האירה בהם בחינת התורה כפי שהיא מצד נותן התורה שלמעלה מכל הגדרים והתארים, ולכן חנו כולם יחד כאיש אחד בלב אחד.

42. שבת פח, ב.

מעניין שלמעלה מהגבלתו של האדם, "שמחה פורצת גדר", אבל כאשר האדם שמח – הוא שמח בכל מציאותו, עם כל כוחותיו. השמחה הנובעת מעצמיות הנפש, מבחינת ה"לא ידע" שבאדם, מורגשת בכל חלקי מציאותו. בן-אדם ששמח – שמח בכל כוחותיו ואיבריו. ההתלהבות והשמחה נרגשים במוחו, לבו וכל גופו, עד שהוא פורץ בריקוד ברגליו.

זה מה שהתחדש בפורים – שתורה ואלוקות הם השמחה של היהודי. בזה הוא שמח, בזה הוא 'חי' ובזה הוא מתלהב. הוא שמח בגופו הגשמי, אוכל בשר ושותה יין, ובזה נרגש הקב"ה שלמעלה מהדעת. העניין קשור עם המציאות שלו, זה נרגש בפנימיותו. הוא שמח מזה שהוא יהודי, ומכך שישנם עניינים כאלה שלמעלה לגמרי מהבנתו. יש לו התלהבות באלוקות, ב"לא ידע".

נשמתו אינה פורחת מה"לא ידע", מהמופלא ונעלם מהשגת הנבראים, אלא הוא חי בזה ושמח מזה. הוא חש שזוהי מציאותו האמיתית.

מתנות לאביונים - שיאה של השמחה

ט. כנ"ל, שמחה נעלית זו של חג הפורים, באה לידי ביטוי בכל שלוש המצוות – במשתה, במשלוח המנות ובמתנות לאביונים. שמחת פורים אינה קשורה רק למצוות המשתה, אלא גם למצוות

משלוח מנות ומתנות לאביונים. ואדרבה, במצוות אלה דווקא, שמחת פורים מגיעה לשיאה. וההסבר:

מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, מגלות את האחדות העצמית שישנה בין יהודים⁴³. וכשם שבקבלת התורה שבימי הפורים ישנה מעלה על קבלתה בסיני בו' סיון, שאז התורה חודרת ומתקבלת במציאותו של היהודי כנ"ל, כך גם באחדות ישראל של ימי הפורים ישנה מעלה על האחדות שנוצרה עת עמדו ישראל בסיני. במתן-תורה האחדות התבטאה בכך שכולם היו יחד "בלב אחד". אצל כולם הייתה תשוקה שווה לקבלת התורה. זו אחדות שמשמעותה שוויון בין כולם, אבל לא ניכר פה שאחד חושב ועושה עבור

43. ראה מנות הלוי למגילת אסתר ט, טז.

לעובדו בכל לבבכם

קטעים מיוחדים מתוך מאמרי חסידות
חב"דיים בענייני תפילה

תפילה שמונה עשרה

כל הבקשות בשמונה עשרה הן על גילוי אלוהות בנפשו ובעולם

אלקות שזה ענין ברוך אתה הוי' שתהי' הברכה וההמשכה למטה בבחי' גילוי, והיינו כשמתבונן ברוממות אלקות שאין ערוך אליו כלל, ואיך שהוא רחוק מאלקות בתכלית על ידי זה יתמרמר מאד ומבקש מעומקא דליבא שיומשך גילוי אלקות למטה.

ועל זה נסדר סדר הברכות בהבקשות דשמו"ע, דאחר שלש ראשונות שענינם התקשרות נפשו ונשמתו בנשמת האבות הקדושים ובשרש נשמתו למעלה, הנה ברכה ובקשה ראשונה היא בקשת חנינות הדעת לידע ולהכיר גם את דקות הרע והוא על ידי השגה אלקית אשר על ידי ידיעה והכרה זו בדקות הרע הרי הוא בא לידי תשובה שהיא ברכה שני' בבקשת עזר מלמעלה שתהי' תשובתו אמיתית ומכיר בחטאו ומבקש סליחה ומחילה על העבר ובזה הנה הוא בא לידי בקשת הגאולה שיגאל את הנפש האלוהית ממיצר הנפש הבהמית ובא לידי בקשת רפואה לרפאות את נפשו האלקי' מהריח רע ומן התחלואים שנדבקו בה בהיותה בגלות בנפש הבהמית ומה בא לידי בקשת ברכת השנים במזונות דתורה ועבודה וכו' בשארי הברכות שהן בקשות בגילוי אלקות בנפשו ובעולם דעל ידי זה הרי הוא מכיר גם הדקות דדקות הרע.

רוב ברכות שמונה עשרה הן בקשות וכמו בקשת חנינות הדעת, עזרת התשובה, סליחה, גאולה, רפואה וכו' שהן י"ב ברכות האמצעיות שאדם שואל צרכיו בהן.

וענין הבקשה אינו שייך כי אם כשחסר לו, כשיועד ומרגיש את החסר לו הרי הוא מבקש שימולא החסרון, אבל כשאינו מרגיש ויודע שחסר לו אינו שייך בקשה.

והנה הבקשות דשמונה עשרה אינן רק שמבקש על צרכי גופו לבד מה שחסר לו בגשמיות כי אם מבקשים על מה שחסר לו בגשמיות וברוחניות, ובאמת הנה עיקר הבקשה צריכה להיות על החסרון ברוחניות, היינו מה שאינו מאיר לו גילוי אלקות בנפשו ובעולם.

וזה הוא ענין סדרי הברכות והבקשות, דתחלת הכל היא בקשת חנינות הדעת שהקב"ה יחוננו בדעת לידע ולהכיר את האמת אשר עיקר החסרון הוא חסרון הרוחניות, וזה גורם את החסרון בגשמיות, דאם ה' מאיר גילוי אלקות ממילא ה' טוב גם בגשמיות, וכמו בזמן הבית שהי' מאיר גילוי אלקות בעולם ה' להם ריבוי השפעה גם בהשפעות גשמיות שהיו איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ומה שחסר בגשמיות זהו מצד החסרון ברוחניות.

ואותה אנו מבקשים בשמונה עשרה שיומשך גילוי

לכל דבר⁴⁶, גם בגשמיות וגם ברוחניות. גם איתו מתקשר היהודי ונותן לו מתנות ומשמחו. מתנה אין משמעותה צדקה. בנתינת צדקה נרגשת מעלת הנותן על המקבל, אולם בפורים אומרת המגילה שנותנים מתנות לאביונים, ומתנות לא נותנים סתם. מתנה נותנים לאדם שאתה מרגיש שהוא נותן לך ויש לו מעלות לגביך⁴⁷. בפורים יהודי מרגיש את המעלה של האביון, ולכן הוא נותן לו מתנה בשמחה. ודווקא הנתינה לאביון מביאה את שלמות השמחה. הסעודה, ואפילו ההתאחדות עם יהודים נוספים במצוות משלוח מנות, אינם מבטאים את שלמות השמחה; שיאה של השמחה הוא דווקא כאשר הוא נותן לאביונים. בסעודה ובנתינה לרעים האדם עדיין קשור קצת עם גדרי מציאותו. הסעודה היא עם עצמו ובני ביתו, ובמשלוח מנות הוא מתחבר עם אנשים בערכו. דווקא כאשר האדם יוצא לגמרי מגדרי מציאותו ונותן בשמחה לאביון, בגשמיות וברוחניות, שאינו בערכו כלל, אזי באה לידי גילוי שלמות השמחה. אז מתגלה שהשמחה פרצה את כל גדרי מציאותו עד שמתאחד לגמרי עם האביון.

כל עוד האדם נשאר בגדרי מציאותו לא ייתכן בשום אופן שישמח שמחה גדולה בנתינתו לאביונים. רק כאשר הוא מקיים בשלמות את ה"עד דלא ידע" ומתקשר עם הקב"ה למעלה מטעם ודעת, או אז שמחתו הגדולה היא דווקא בהתאחדותו עם יהודי נוסף, עם האביון התאב לכל דבר.

במילים אחרות: מהי אבן-הבחון שהאדם אכן הגיע לדרגת "עד דלא ידע" ויצא לגמרי ממצאותו? כאשר שמחתו הגדולה היא במצוות מתנות לאביונים. רק כאשר הוא בא במגע עם יהודים שהם בבחינת אביון לגבינו, והוא שמח בשמחתם של אומללים אלו, לא מפני גודל הזכות שלו שזכה לשמחם, אלא מפני שהוא שמח בשמחה שלהם, עד ששמחתם נוגעת לו יותר משמחתו האישית שלו⁴⁸ – או אז ניכר שהאדם יצא ממצאותו לגמרי. הוא השתחרר מהגבלותיו והתקשר לחלוטין עם הקב"ה עד שנעשה "דומה לשכינה", ולכן שמחת האביון מעוררת בו שמחה גדולה יותר משמחתו האישית.

ונמצא, שהשמחה העצומה, "עד דלא ידע", של היהודי עם הקב"ה ועם יהודי אחר, היא זו שמהווה את שלמות קבלת התורה וההתאחדות עם נותן התורה.

46. ראה רש"י דברים טו, ד.

47. על דרך מאמר חז"ל (ראה מגילה כו, ב) "אי לא דעביד ליה ניחא דנפשיה לא יהיב ליה מתנה".

48. ולכן דווקא זה מעורר בו את השמחה הגדולה והמפוארה ביותר, והוא מרבה במתנות לאביונים יותר מסעודתו ומשלוח מנות לרעיו, כדברי הרמב"ם הנ"ל.

השני. ציור המציאות של האדם התבטל והתגלתה נקודה ששווה ככולם, אבל אין פה סיוע ועזרה של אחד כלפי חבריו. לא ניכרת כאן מעורבות של יהודי אחד בתוך חייו של זולתו.

אולם האחדות של פורים מתבטאת באופן אחר. ישנם אנשים שונים וכל אחד מתקשר עם חבריו. במתן-תורה ה"זיחון" הוא בלשון יחיד – ישנה נקודה אחת משותפת; אולם בפורים נאמר "וקבלו", לשון רבים. נרגשים ההבדלים בין יהודים. יש נותן ויש מקבל. אבל זהו רק הקרי, צורת הקריאה בקול, שרומז לצד הגלוי של העניין. אבל הכתיב, הרומז לפנימיות הדבר, העניין כפי שהוא נכתב בתנ"ך, הוא "וקיבל" לשון יחיד. הפנימיות של ההבדלים בין היהודים, היא האחדות שביניהם. אם-כן מצד אחד בפורים מודגש שישנם אנשים שונים בעם ישראל, יש את האדם ויש את "רעהו", אבל מצד שני נרגשת האחדות והמעורבות שלהם. כל אחד חושב על חבריו, שולח לו מנות, ורוצה בקרבתו⁴⁴.

באותיות פשוטות: במתן תורה התגלתה נקודה עצמית מופשטת, אולם בפורים אחדות עצמית זו משפיעה על מציאות החיים. בפורים יהודי מרגיש קרוב יותר לחבריו, עד שהוא מתעניין בו ודואג לטובתו. ודבר זה גופא נובע מהאחדות העצמית. הפנימיות, ה"וקיבל" לשון יחיד, פועלת ומשפיעה על החיצונית, ה"וקבלו" לשון רבים. ואחדות ישראל זו של ימי הפורים היא שמביאה את שלמות השמחה⁴⁵.

כאשר האדם שמח בסעודת פורים לבדו, בהכרח שעדיין לא יצא לגמרי מהגבלותיו. למרות שהגיע למצב של "עד דלא ידע" כפשוטו, מכל מקום הוא עדיין קשור באיזושהו מקום עם מציאותו. רק כאשר הוא מתאחד עם חבריו ושולח לו מנות, אזי מתגלה שהוא יצא מה'אני' האישי שלו, עד שהוא מתאחד ושמח עם זולתו. כל עוד האדם קשור עם אנוכיותו לא ייתכן שיתאחד וישמח לגמרי עם חבריו. תמיד מציאותו תהיה חשובה יותר. רק כאשר הוא יוצא לגמרי מגדרי מציאותו ושמח באמת מהתקשרותו העצמית בה', אזי גם אחדותו עם יהודי נוסף תהיה אחדות מוחלטת.

אבל במצוות משלוח מנות עדיין לא די. אמנם הוא מתאחד עם יהודים נוספים אבל אחדות זו היא עם "רעהו", עם חבריו וידידיו הקרובים. מה-שאיך-כן מצוות מתנות לאביונים היא לתת לאביון, לאדם שאינו בדרגתך, עד שאין לו שום מעלות. הוא "תאב

44. ראה בעניין זה בספר השיחות תשמ"ח עמ' 296.

45. ראה לקוטי שיחות חלק טז עמ' 371-2.

מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת

לפי אופן עבודתו בפסוקי דזמרה, ברכות ק"ש וק"ש,
כך יבוא על שכרו בגילוי האהבה העליונה בשמונה עשרה

מי שטרם בערב שבת בבחינת עבודה ויגיעה לברר ולתקן את הנפש הבהמית על ידי טרחא ויגיעת נפש ובשר בהתבוננות כנ"ל יאכל בשבת בבחינת גילוי אור רצון העליון להיות בחינת אהבה רבה ואהבה בתענוגים שמצד הנשמה עצמה כו', והוא שכר עבודתו בבירור ותיקון נפש הבהמית שכפי טוב עבודתה בששת ימי החול בבירור הנפש הבהמית הרי היא באה על שכרה בשבת בגילוי בחינת האהבה העליונה כו'.

וכמו כן הוא בכל יום בתפילת שמונה עשרה הוא מעין בחינת שבת כו' דתחילת העבודה בפסוקי דזמרה היא עבודה ברעש ובבחינת התפעלות מורגשת... וכן בקריאת שמע שהוא התפעלות הנשמה בבחי' שלהבת י"ה מכל מקום באה גם כן במורגש בלב בשר כו' כנ"ל והטעם לפי שכל זה הוא להפוך חומריות הגוף ונפש הבהמית שאין זה מתברר רק בהתלהבות דלב בשר דוקא...

כאשר האהבה דבכל לבבך בשני יצריך היא באמת כו' והיינו דשלהבת י"ה דנפש האלוקית היא באמיתית

ונשרף ונכלה בה הנפש הבהמית כו', אז נמשך מלמעלה לקשר את הנפש האלוקית בבחינת התקשרות והתכללות למעלה שהוא בחינת אהבה העליונה כו' ובפרט בשמונה עשרה שהיא בחינת ביטול דנשמה מצד עצמה בבחינת ביטול במציאות והוא עניין קול דממה דקה בחינת קלא פנימאה.

וכל זה הוא על ידי העבודה ויגיעה תחילה לברר את הנפש הבהמית דלפי אופן עבודתו בפסוקי דזמרה, ברכות ק"ש וק"ש לברר את הנפש הבהמית, לפי אופן כזה הוא ביטול הנשמה והתקשרותה מצד עצמה בשמונה עשרה שזהו גילוי בחינת האהבה העליונה כו', ונמצא דהגם דבחינת אהבה רבה היא שבאה מלמעלה מכל מקום זהו דוקא על ידי שטרם ויגע תחילה בכח עצמו לברר ולתקן את הנפש הבהמית על ידי זה דוקא הוא בא על שכרו בבחינת גילוי האהבה רבה העליונה.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב, המשך תרס"ו עמוד קמה

לעתיד לבוא - בקול רם

אבל לעתיד לבוא שאז יהיה הביטול בתכלית השלימות, עד ל"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו" שהבשר מצד עצמו "ראה" אלוקות, הרי בכל המציאות יתגלה שאין עוד, שאינם שום מציאות, ובישראל יתגלה הא דישאל וקוב"ה כולא חד, באופן שמציאותם גופא היא העצמות כביכול, ועל דרך 'מאן מלכי רבנן', שמציאותם גופא היא המלך.

אזי תתגלה המעלה דענין הביטול בתכלית שבתפילה, ולכן תהיה התפילה בקול רם, שענינו – גילוי מעלת הביטול.

ליקוטי שיחות חלק לה עמוד 197

שמונה עשרה צלולת בחשאי הוא רק בזמן הזה שהנוקבא הוא בחינת מקבל ולא משפיע, אבל לעתיד כשתתעלה להיות בבחינת משפיע כמו הדבר עצמו אז יהיה שמונה עשרה בקול רם ויהיה קול כלה.

כ"ק אדמו"ר הזקן, תורה אור פרשת ויגש, דף מה, ב

ומבאר כ"ק אדמו"ר זי"ע:

תכלית הביטול שאפשר להגיע אליה בזמן הזה, גם דרגת ביטול במציאות, גם באופן שחודר בכל הכוחות שלו, מכוח הרצון ועד לכוח המעשה, הרי זה באופן ששולל מציאות האדם, ביטול כל כוח מכוחות נפשו.

רעש, אש וקול דממה דקה

בתפילת שמונה עשרה – תמן קאתי מלכא

כמ"ש אליך הוי' נפשי אשא להכלל מחשבה במחשבה ודבור בדבור ודברת בם בשבתך בביתך כו' וזו היא התגלות אמיתית אור האהבה בקרב איש ולב עמוק, אלא שצריך להקדים בחי' הרעש...

ואחר האש קול דממה דקה הוא בתפלת שמונה עשרה ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם שיהא ברוך ונמשך בחי' הוי' אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ותמן קאתי מלכא כו' וגילוי הוי' למטה במלכותו מלכות כל עולמים הוא על ידי כי הוי' אלקינו שאנחנו בטלים אליו ית' ואנחנו ממישיכים ג"כ להיות מלך העולם כו'.

כ"ק אדמו"ר הזקן, לקוטי תורה, שיר השירים דף ה, ג

השתפכות הנפש אל חיק אביה ממש

אהבה כלל רק בחי' ביטול במציאות ממש לגמרי והיינו בחי' השתפכות אל חיק אביה ממש להיות כאין ואפס ממש שעל זה מרמז ענין ההשתחואה כמו שמשתחוה לפני המלך שמבטל את עצמו כו'

כ"ק אדמו"ר הזקן, תורה אור פרשת ויחי דף מה, ג

ובכדי שתהיה [האהבה] בבחינת גילוי הלב לצאת מההעלם אל הגילוי הוא ע"י התבוננות באור א"ס ב"ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל.

ועל דבר זה ניתקן סדר התפלה ופסוקי דזמרה וברכת יוצר אור איך שבטובו הגנוז מחדש כו' והמלאכים אומרים קדוש כו' והוא בחינת רעש התחדשות ההשגה, כי בלילה בשינה אחד משישים כו' ובבקר נעשה בריה חדשה אתה נפחתה בי כו'.

ואחר הרעש אש הוא בחינת קריאת שמע ואהבת, כי נר הוי' נשמת אדם כנר ושלחבת העולה מאליה, דהיינו

בחי' הודאה הוא בחי' בטול והתכללות באור אין סוף ב"ה ממש הסובב כל עלמין והן הן בחינות השתחואות שבתפלת שמונה עשרה. ולכן תפילה היא בלחש ובחשאי בבחי' סובב כל עלמין למעלה מעלה מבחי' השתלשלות שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל כו' ואינה עולה בשם

שו"ת בעבודת ה'

האם יש קשר בין עצבות ומרה־שחורה לרוח שפלה וענווה? • מה יותר גרוע - העצבות או הליצנות? • מדוע האיסור להיות בעצבות לא נתפרש בתורה? • ומה יעשה אדם השרוי בעצבות ואינו מצליח להיפטר ממנה? • חסיד עובד ה' חולק את רחשי ליבו במכתבים לידידיו

מאת הגאון החסיד ר' אברהם חיים רוזנבוים ע"ה
מגדולי חסידיו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע

לא תואנותיו הביאו את העצבות. נהפוך הוא, העצבון הוא המבקש עלילות

אך תואנה הוא מבקש ממה להתעצב. דוק ותשכח כי כל בעל עצב ולב רגש לא יחפוץ ולא יאבה, לא יקשיב ולא ישמע לדברי הסותרים את טענותיו בהוראת פנים כהלכה, גם אם הם לטובתו, וחפץ דוקא בקיומם. יאהב את המחזיקים בידו, ויותר להמוסיפים עוד טענות על טענותיו, כי זהו חיותו אז.

עד אשר יטהר, אז יגיל וישמח בסתירתם, כי הוא בעצם עצמו חפץ יותר בסתירתם מבקיומם, רק בעת אשר העוצב פרש עליו ענן למסך, הנה אז כל העלילות והתואנות אשר ימצא יערבו לחיכו כי לחמו הם. וכל מי שרוצה להודות על האמת לא יכחיש את החוש.

וזה הוראה גמורה אשר לא תואנותיו הביאו את העצבות, רק נהפוך הוא כי העצבון יבקש ויחפש עלילות, ובסתרי מסתרי ינהג בהמצאם, כי הוא מוקף בעצבונו המקיף אותו. וזהו דיוק לשונם ז"ל "שרוי בצער", פירוש, הצער שורה עליו ומקיפו.

ואינו דומה הדבר למי שיש לו צער פרטי, כי אז בנקל לסותרו בראיות צודקות אשר אין הדבר כן. וכמו שהודה כ' בעצמו על גליון מכתבו, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

לא נאה ולא יאה לאיש כמוהו אשר הרבה טרח ויגע מעודו ביגיעת נפש ויגיעת בשר בעבודה שבלב כו', וגם עתה זכה לחסות בצל החכמה לשאוף ולשאוב ממקור מים

דיליה, והדברים אשר לו הוא מחשיב ל'יש' ודבר. והוא היפך ממש מבחינת דכא ושפל רוח, "מאנין תבירין". כי מי שמשים עצמו כשרים הוא לעולם משפיע לזולתו, כמו אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר, וזה עפר דקדושה דנפיק מינה איבין, בחינת ארץ ממנה תצא לחם. ועל זה אנו מבקשים ונפשי כעפר לכל תהיה שהכל דשין עלין. . . וזהו בחינת מאנין תבירין, לב נשבר ונדכה רוח נשברה, והוא בחינת ענווה ושפלות, היפך גסות הרוח אשר בחינה זו רחוקה מאוד מעצבות ומרה שחורה.

בין קדושה ל'קליפה'

וביאור הדבר לפענ"ד על פי יסודות המקובלים לנו מפני ספרים וסופרים, "גמירי משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי". היינו בצד הקדושה, העיקר הוא ההשפעה. ואם כי יש בחינת מקבל גם בקדושה, הנה גם הקבלה הוא בשביל השפעה. . . המקבל נעשה משפיע והעלול נעשה עילה להעלול שלמטה ממנו. . . מה שאין כן בקליפה, "לעלוקה כו' הב לב לא תשבענה כו'", וקראה בשם 'עלוקה' אשר טבעה רק למצוץ אל תוכה ואל קרבה.

...ומה שיש ענין ההשפעה בקליפה, הוא ההשפעה רק בשביל קבלה. פירוש, קבלת התענוג מההשפעה. אשר זהו ענין "חסד לאומים חטאת", "כל טיבו דעבדין לגרמייהו עבדין", וכדאיתא בגמרא "כל צדקה וחסד שאומות העולם עושין אינו אלא להתייהר כו'".

...אמנם השפעה אמיתית היא, אשר המשפיע רוצה טובת המקבל, וכן המקבל בטל לטובת המשפיע, על דרך ומתלמידי יותר מכולם, מה שאין כן כשכל אחד רוצה רק קבלת התענוג לגרמייה, אז גם המשפיע נקרא מקבל, על דרך על "מכרם בכסף צדיק".

ונמצא שגם בקליפה יש בחינת השפעה.

...אמנם העפר הוא סוף ותכלית כל הקליפות מה שאינו משפיע כלל [גם לא השפעה לשם קבלת התענוג], בחינת עפר המדבר שאינו מגדל צמחים, (ולאו איהו עפרא קדישא דעביד איבין כו' אלא כמה דאת אמרת מעפר שריפת החטאת כו' בכחו דההוא חוי' תקיפא, זח"ב רס"ו ע"ב...),

ובחינת עפר זה הוא מקור העצבות.

ולכן אמרו חכמי האמת על זה "אסקופה הנדרסת להגלי החיצונים", אסקופה היא הסוף התחתון, סיפא דכל דרגין מהקליפה הנדרסת.

...ולכן הרחיקו חז"ל מאוד מדת הכילות וקמצנות, וגם בפירוש נאמר וכליל כליו רעים, על שאינו בחינת משפיע, ולפי נוסחאות אחרות הוא מהכ"ד דברים המעכבים את התשובה [כי יש נוסחאות "רכילות" ובנ"א (וא' מהם בר"ח דפוס אמשטרדם) נכתב "כילות"] ונוסחא זו מתיישבת, כי זה נראה בחוש.

הגאון החסיד ר' אברהם חיים רוזנבוים ע"ה, נולד בערך בשנת ת"ר. כאברך צעיר היה מחסידי כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק, לאחר הסתלקותו נעשה לאחד מגדולי חסידיו של כ"ק אדמו"ר המהר"ש ואחר כך היה לחסידו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב.

מלבד התכתבותו עם רבני דורו בענייני הלכה וקבלה, החליף מכתבים עם ידידיו גדולי החסידים בענייני חסידות ועבודת ה'. המיוחד שבמכתבים אלה הוא, שבהם נפתח צוהר לעולמם של חסידים הראשונים אשר עסקו בעבודת ה' בכל מאודם, יגעו לעורר את המידות הטובות על-פי דרך החסידות ועמלו לגרש מליבם כל מידה מגונה.

אחד הדברים הבולטים במכתביו של ר' אברהם חיים הוא – ההדגשה החזקה על פתיחת הלב והמוח ועבודת ה' מתוך שמחה טהורה, ומלחמת חורמה בעצבות ומרה־שחורה. במכתביו עוסק הוא בנושא זה עד לפרטי פרטים.

בשנת תשנ"ח, הוציא לאור הרב שלום-דובער לוין שיחי', הספרן הראשי בספריית כ"ק אדמו"ר זי"ע, את הספר 'תולדות אברהם חיים', הכולל את סיפור חייו ואוצר מכתביו שהגיעו לידינו. מתוך ספר זה (עמ' קד ואילך) הועתקו המכתבים שנדפסו כאן. תודה לרב יהושע מונדשיין על עזרתו.

...

ראוי להזכיר סיפור נפלא שמופיע בספר (עמ' סה), שקשור עם סיום חייו של חסיד נעלה זה (בכ"ה בכסלו תרע"ד), המהווה ביטוי לאישיותו המיוחדת:

אחד האנשים שנוכחו בעת פטירתו סיפר, שכאשר הרגיש שרגעיו ספורים אמר ר' אברהם חיים שהגיע הזמן לומר וידוי. כאשר הביאו לפניו סידור בכדי שיאמר את סדר הוידוי לשכיב-מרע, מיאן לומר זאת באמרו: "דאס איז א עולם־שע וידוי" [זהו וידוי של ה"עולם"], ובמקום לומר את הוידוי, התחיל לומר את המאמר "פתח אליהו" שאומרים בכל ערב שבת-קודש קודם מנחה, מתחילתו ועד סופו בנעימות ומתיקות גדולה.

הוא העדיף לסיים את חייו בעולם־הזה מתוך התקשרות פנימית באלוקות ולתקוע מחשבתו באור-אין-סוף ב"ה, ולעבור לעלמא דקשוט מתוך אמירת דברי אלוקים חיים.

זו מהות חייו של חסיד אמיתי שעסק כל ימיו בביטול הישות וה'לגרמיה', וזו הייתה שאיפתו הפנימית.

מה שאין כן הלצים והוללים בעלי מרה הלבנה טבעם לפזר כו'.

לא באתי חלילה לשבח אותם, כי גם הם משפיעים לגרמייהו להתייהר ולרדיפת הכבוד, אמנם עניינו בה לשקול בפלס את פחיתותם זה נגד זה. ולפי כל המבואר נוכל להבין איזה מהן גרוע ופחות יותר.

ואם כי זה עושה מעשה בפועל ממש, וענין העצבות הוא כמו ממילא ואינו פועל מאומה? אדרבא, היא הנותנת, כידוע אשר בחינת דכר הוא הפועל ובחינת נוקבא בלי פועל...

ובזה יובן מה שכתב באור החיים הק' בפירוש התורה, איני זוכר את מקומו ולא סגנון לשונו כמו שהוא [אור החיים ויחי מט, יא. הערת העורך], אבל בעיני ראיתי בפירושו, ומלתא דתמיהה דכירי אינשי, כי ראה בחזיון שנלחם ונתאבק עם ס"מ ונוקבי', ונצח את הס"מ הזכר ולא הנוקבא, אשר רב כחה בקליפה . והיא המחטיאה בני אדם יותר משארי קליפות, והוא ענין טפה של מרה התלויה כו' ממנה, זו היא מרה השחורה ר"ל, מיסוד העפר, על דרך ונחש עפר לחמו.

...והוא בחינת עמלק – "אשר קרך כו'", "ראשית גוים", נגד מוח הדעת. והיינו ההתקשרות בעניני העולם עד שאין לו שום פתיחת הלב במידות אהבה ויראה. וזהו וילחם עם ישראל ברפידים רפיון ידיים, מידות . . . ובלקוטי תורה פרשת אמור בד"ה וספרתם אות ב': "מחמת שקשור מאוד בהבלי העולם להיות יש ודבר בפני עצמו, ומחמת זה לבו כלב האבן כו'".

...

מדוע לא נתפרש בתורה איסור העצבות?

ואל תתמה אם ליצנות יהיה עבירה דאורייתא (כפי שיש להוכיח מלשון הרמב"ם בס' המצות שלו עשין ד'), ועצבות לא מצינו על זה ציווי הנמנה בין תרי"ג, רק דרך אגב – "תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה", איך אפשר לומר דהוא פחות וגרוע מזה?

מצינו כיוצא בו גבי מוציא ז"ל שלא הוזכר בתורה בכלל ביאות אסורות, ולא נמנה בין הלא תעשה, אף שחמור מהן וגדול עונו בבחינת הגדלת וריבוי הטומאה והקליפות ר"ל, כמבואר בתניא פ"ז, ובזה נזכר שאין תשובה מועלת, רק מבואר בראשית חכמה דהיינו תשובה תתאה אבל תשובה

עילאה בחילא יתיר אין לך דבר העומד כו', ובפרק ז' בתניא הנ"ל מבואר: "אלא אם כן יעשה תשובה מאהבה רבה כל כך עד שזדונות נעשו לו כזכויות".

וכן מצינו גם על הכעס בזהר בכמה דוכתי והעיקר בפרשת תצוה קפ"ב ע"א וע"ב באריכות מאן דאתחבר עמי' ומאן דאישתעי בהדי' כמאן דאתחבר בע"ז ממש ואסור לאסתכלא באנפוי כו' בגין דבכל חטאין דקא עביד ב"נ לאו איהו ע"ז ממש כהאי . . . ע"ש באריכות.

וכן אמרו חז"ל כל המתגאה כו', ואין זה לא תעשה שבתורה.

וכל זה מפני שזה מוזיק לנפש ברוחניות מאוד, עד כי אין כלי לזה בלא תעשה.

...לפי זה לא ייפלא על ענין העצבות גם כן אשר לפי כל השורשים הנזכרים הוא ענין גרוע לנפש עוד יותר מליצנות הנכלל בסוג מצוה הנ"ל.

ואם כי לכאורה אין הדבר ברשותו?

אמנם יש מצות עשה ולא תעשה התלוין בלב, ולכאורה איך שייך ציווי על זה? כמו מצות עשה להאמין, לאהבה, ואהבת לרעך, ומצות לא תעשה לא תשנא, שלא לירא מנביא השקר, לא תתאוה (כי לא תחמוד הוא דוקא עד שיעשה מעשה כמבואר במכילתא...)?

אמנם נופל הציווי על זה היינו – שמחויב להשתדל בהתבוננות ובכל העצות שנתנו לנו חז"ל לבא לקיום המצות עשה הנ"ל, ולהנצל מלעבור על הלא תעשה. כמו "לעולם ירגיז כו' אם נצחו מוטב ואם לאו כו' ואם לאו כו' ואם לאו יזכור לו יום המיתה".

ואל תשאלני אחי מזה, הלא יכול לבוא לידי עצבות חלילה? הנה נהפוך הוא, בזכור אדם יום המיתה אזי יבין כי הכל הבל, גופו ונפשו הבהמית, וכל עניני העולם מה שחסר לו הם כאין ואפס ובלתי מציאות כלל, כי כל דבר אשר איננו נצחי אין יתכן לקרותו בשם מציאות גם בעת הימצאו.

נמצא עצה טובה קא משמע לן בזה, להיות רק חדוות ה' מעוזו, ואין מה להתעצב על דבר שהוא אין ואפס אשר חסר לו ואשר יחסר לו מעניני הבלי עולם הזה ותענוגי הגוף אשר הוא גם כן אין ואפס. ולכן דקדק לומר יזכיר לו, פירוש היצר טוב יזכיר ליצר הרע הרודף אחר תענוגים גשמיים חיי בשרים כלה ונפסד. ולפענ"ד, כל העצות המבוארות גבי לעולם ירגיז כו', הם שייכים מאוד להנצל מעצבות ומרה שחורה.

...

והנה יש בנותן טעם גם על פי נגלה, מה שלא נחשבו הדברים החמורים הנ"ל במנין המצות, על פי המבואר ביי"ד שרשים להרמב"ם להקדמת ספר המצות וז"ל בשרש הרביעי שם: אין ראוי למנות הציוויים הכוללים התורה כולה כמו קדושים תהיו והתקדשתם כו' (בה"ג ורמב"ן חולקים עליו בענין והתקדשתם) ומלתם את ערלת לבבכם וכן וערפכם לא תקשו עוד (הרמב"ן חולק עליו בענין קשיות עורף ומונה זה ללא מיוחד שלא יתקשה בשאלת האותות מן הנביאים). נמצא כי גם מה שמבואר בתורה, רק אם הוא מהכוללים התורה כולה לא יתכן למנותה בשם מצוה בפני עצמה, הן בעשה והן בלא תעשה.

ובאמת כל הדברים הנזכרים הנ"ל נמצא ענינם מבואר בתורה, ומי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא? ענין הוצאת ז"ל גבי ער ואונן – "וירע בעיני ה' אשר עשה כו'"; גאווה – "ורם לבבך" (ואולי נכלל בזה גם כעס דשניהם מיסוד האש שנגבה למעלה, כמו"ש בתניא פרק א'), או "השמרו לכם פן יפתה לבבכם", ועיין פירוש רש"י שם (כי אין יפתה מלשון פתוי דאם כן היה צריך לומר יפותה) ותרגומו יטעי מלשון טעוות עממיא כי הוא כעובד ע"ז. וכמדומה שראיתי באיזה ספר שהוא מלשון הרחבת הלב, משרש יפת, "כי ירחיב כו' את גבולך" תרגומו ארי יפתי כו'; עצבות – "תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה". גם עצבות יוכל להיות נזכר באמרו "ומלתם את ערלת לבבכם" אשר זה שייך לזה.

...

ליצנות כנגד עצבות

והנה אחר העיון מצאתי כי יש שתי בחינות בענין הליצנות: האחד הוא דברי רוח והבל ואין בם מועיל, דברי שחוק ומהתלות, ומלתא דבדיחותא בלא שום כוונה לשם-שמים, אשר יותר נופל על זה לשון הוללות כמו לא יתייצבו הוללים כו' מלשון מהול במים כי הם דברי שטות.

...ובוודאי גם זה פחות ומגונה מאוד כאשר האריך אדמו"ר ז"ל [אדמו"ר האמצעי] בספרו שער התשובה ח"ג הנקרא דרך חיים, והוא תכלית פריקת-עול, לבו נעור וריק מכל אור ה' וקדושתו, קליפת פלשתים (פלשתים לצנים היו), מבוי מפולש (פוסט בל"א). וכשירגיל עצמו בזה, יבוא מזה אחר כך לטמטום הלב ומרה שחורה גם כן, על דרך סתמום פלשתים וימלאום עפר.

...עם כל זה נראה בחוש אשר עוד בנקל לו להטות את לבבו אליו ית', וכשיזכיר או יזכירוהו אחרים יוכל להפסיק באמצע שיחה נאה אשר התחיל בה מחמת היסח הדעת,

ולשום יראת ה' נגד פניו ושב ורפא לו. וכלשון הרמב"ם במורה נבוכים, הובא בשולחן ערך אורח חיים סימן א' בשינוי לשון: כשישים האדם אל לבו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד. הוסיף לומר תיבת "מיד". מה שאין כן עצבות ומרה שחורה הוא אשר נטמטם לבו כל כך, עד שכמעט אין בכחו להטותה הדרך כי אם ביגיעה רבה ועצומה.

אשר על כן יפה דברתי ובזמני דברתי, כי אם רואה אדם אשר עמלק פרש עליו עננו, וקשה לו להפטר ממנו לאותה שעה, כי להעצות המיוחדות לזה נצרך אריכות זמן ושעת הכושר, אין מזניחין אותו אם יבקש לעזרה כמו רגע את עדת הפלשתים להלחם בעמלק, ויפקח דעתו במלתא דבדיחותא, ואחר כך יוטל מהומה ביניהם, והוא יפטר משניהם יחד.

כי אף אם גם זה מצד הקליפה וסטרא אחרא, אמנם אנחנו רואים גם בגשמיות כי הסמים אשר איש בריא ושלם יחלה מהם ואם יקח מהם בשיעור גדול יוכלו להזיק אותו, וליטול את חייו מן העולם, הן לאיש חולה ומסוכן יהיו לו לרפואה. וכמאמר חז"ל בענין אילה שרחמה צר, ואינה יכולה להוליד, מזמין לה הקב"ה נחש ומכישא כו' והנה נחש הממית נעשה מחיה.

(שמעתי אשר חסיד אחד דרש עצה מאדמו"ר האמצעי לטמטום הלב, ואמר לו לרפואה לשתות יי"ש מעט מעט, ושאל אותו הלא בספר פוקח עורים שלכם אתם מחמירים מאוד בזה, וכתוב שם שהוא שורף הגוף והנפש, ואמר לו, אמת כי הוא מוזיק גדול, אבל מצינו רפואה גם על ידי מוזיק מענין אילה כו').

אמנם יש עוד ליצנות גרוע מזה הרבה . . . והוא ענין מלגלג על דברי חכמים ונביאים, מאי אהני לן רבנן, וכנאמר בישעיה כב ויקרא כו' ביום ההוא לבכי כו' והנה ששון ושמחה כו' אכול ושתה כי מחר נמות (ת"י מדנימות לא נחיה) פירוש, שלא האמינו בתחיית המתים, או לפי פירוש רש"י ז"ל שהתלוצצו מדברי הנביאים שאמרו להם שלא יהיה להם חלק לעולם הבא נעשה לנו הנאה בחיינו. הנה על זה אומר שם – "ונגלה באזני אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון".

...וזהו כת לצים אינם מקבלים פני שכינה. וגם על בחינת הליצנות הבאה מפריקת-עול י"ל שאינם מקבלים בתוכם הארה פנימית מאור אלקי, אבל הלשון 'כת' מתיישב יותר על המלעיגים והמלגלגים, וליצנות אחת דוחה ק' תוכחות.

עבדו את ה' בשמחה

התוועדות חסידית

הרב חיים שלום דייטש

ראש כולל צמח-צדק, העיר העתיקה, ירושלים

המקור לשמחה אמיתית

באחת ההתוועדויות של שמחת בית השואבה בשנים הראשונות, התעכב הרבי זי"ע על כך שדווקא שאיבת המים עבור הניסוך על גבי המזבח הייתה מלווה בשמחה גדולה, כמו שנאמר: "ושאבתם מים בששון". הרבי שאל, מדוע במשך השנה כולה, כאשר קיימו במקדש את מצוות ניסוך היין, לא מצאנו שהניסוך יהיה בשמחה, ודווקא בשייכות לניסוך המים, דבר שנעשה רק פעם אחת בשנה, ציוותה התורה להרבות בשמחה? אדרבה, לכאורה היין שייך יותר לשמחה מאשר המים. יין מעורר שמחה ותענוג באדם השותהו, כמו שנאמר "יין ישמח לבב אנוש"; מה שאין-כן שתיית המים אינה מעוררת באדם שמחה מיוחדת. את המים שותים רק בכדי להרוות את הצימאון ואילו את היין שותים לשם תענוג, אם-כן מדוע דווקא שאיבת המים נעשתה מתוך שמחה?

הרבי הסביר זאת, על-פי המבואר בתורת הקבלה שיין מורה על ספירת הבינה, מוחין. משמעות העניין בעבודת האדם היא, שהיהודי עובד את הקב"ה על-פי שכלו והבנתו. בעבודה זו לאדם יש תענוג, בדוגמת התענוג שבשתיית היין. מה שאין-כן המים, שאין תענוג בשתייתם, רומזים לעבודת ה' מתוך קבלת-עול. קבלת-עול פירושה שהאדם אינו עובד על-פי הבנתו ותענוגו, אלא רק מפני שכן ציווה הקב"ה.

על-פי זה יובן מדוע דווקא ניסוך המים מביא לשמחה גדולה: שמחה אמיתית תיתכן דווקא כאשר יהודי עובד את ה' בקבלת-עול. דווקא על-ידי כך נרגשת בו התקשרותו הבלתי-מוגבלת באלוקות, דבר שגורם שגם שמחתו תהיה בלתי-מוגבלת. מה שאין-כן העבודה שעל-פי טעם ודעת, היא מצומצמת לפי הגבלות ומדידות השכל, ולכן גם השמחה בעבודה זו תהיה שמחה מדודה ומוגבלת.

משמעות הדברים לאנשים כערכינו היא, שבעבודה של השגה והתבוננות, שמחתו של האדם אף פעם לא תהיה מושלמת. תמיד תהיה סיבה שתפריע לשלמות

השמחה. בכל דרגה שהאדם יגיע על-ידי התבוננותו, הוא ירגיש שעבודתו עדיין אינה בשלמות הראויה. מה שאין-כן העבודה של קבלת-עול אינה קשורה להתבוננותו של האדם. זו עבודה שאינה מורכבת מהשגת שכלו, אלא הוא עובד את בוראו רק מצד הקבלת-עול מלכות שמים שעליו – מפני שכן ציווה הקב"ה. בסוג עבודה זה, האדם אינו עובד בכדי להשיג 'דרגה' או שלמות מסוימת ביגיעתו, אדרבה, זו עבודה פשוטה של עבד פשוט. הוא עושה מה שמצווים אותו, בלי לערב כלל את שכלו.

לכן דווקא מעבודה זו נובעת שמחה אמיתית וטהורה. שמחתו אינה מהישגיו האישיים, אלא מעצם המציאות שזכה לקיים מצוות בוראו בקבלת-עול, כעבד הבטל לאדונו.

צורת חשיבה זו, היא ההפך המוחלט מצורת החשיבה המקובלת בעולם. אנשים רגילים לחשוב, שהשמחה נובעת מכך שלאדם יש משהו ייחודי שאין לוולתו, וייחודיות זו היא הגורמת לשמחתו. אולם האמת היא, שאדם התפוס להישגיו, עלול לאבד את שמחתו, כיוון שתמיד ימצא דברים שחסרים לו. וכך גם בעבודת ה': כאשר היהודי מחפש לעלות בדרגות העבודה, תמיד ירגיש שישנם הרבה עניינים שחסרים לו בעבודת ה', ומחשבות אלו יפגמו בשמחתו השלמה. לעומת זאת, כאשר שמחתו נובעת מכך שהוא מתקשר עם הקב"ה עצמו על-ידי קיום מצוותיו ולימוד תורתו, השמחה תהיה בלתי-מוגבלת. הוא אינו חושב כלל על עצמו; הוא נתון כולו להתקשרות עם האין-סוף והבלתי-מוגבל, ולכן גם שמחתו תהיה ללא הגבלה.

החסיד לא מרוצה, הוא שמח

יש פתגם חסידי האומר, שללא לימוד החסידות האדם אמנם מרוצה מהישגיו בלימוד התורה וקיום המצוות, אבל הוא לא שמח; ולימוד החסידות גורם שהאדם יהיה בלתי-מרוצה, אבל הוא יהיה שמח.

כאשר אדם שמח ומרוצה מעבודתו, אזי אחד מהשניים – או שהוא אכן בתכלית השלמות; או שהוא טיפש המרמה את עצמו. שני הדברים הללו לא ייתכנו אצל חסיד: חסיד הוא לא טיפש..., ולאידך, חסיד אף פעם לא מחזיק את עצמו שהוא בתכלית השלמות. הוא אף פעם לא מרוצה מעבודתו. אדרבה, הוא מכיר היטב בחסרונותיו ומשתדל לתקנם. לימוד החסידות מראה לאדם היכן הוא עומד באמת ולהיכן הוא יכול להגיע.

אם-כן מדוע הוא שמח? ממה נובעת שמחתו? אלא ששמחתו האמיתית של יהודי אינה מהתפתחותו האישית, אלא מכך שלמרות מעמדו ומצבו הנמוך, זוכה הוא בזכות הנפלאה ביותר – להתקשר עם הקב"ה עצמו על-ידי לימוד תורתו וקיום מצוותיו. דבר זה מרומם את האדם ומביאו לשמחה בלתי-מוגבלת. זוהי המיוחדות של העבודה בבחינת 'מים' – אמנם אין בהם טעם ותענוג, מדובר בסך-הכול במים

פשוטים, אבל העובדה שיזכו לנסכם על גבי המזבח בציווי הקב"ה ולהעלותם לה' כקרבן, היא זו שגורמת לשמחה האמיתית.

על-פי זה נבין את הכתוב בספרים על האריז"ל, שזכה לכל המדרגות הנפלאות בגלל "שמחה של מצווה". לכאורה, מהי ההדגשה על "שמחה של מצווה" דווקא? מה נשתנה קיום המצוות מלימוד התורה? ממשמעות העניין נראה, שיש כאן הדגשה על קיום המצוות המעשיות בשמחה. דווקא השמחה בקיום המצוות המעשיות, היא שזיכתה לאריז"ל את ההשגות הנפלאות.

ההסבר לכך: אמנם על-ידי לימוד התורה האדם מתקשר עם הקב"ה עצמו, אבל כיוון שהלימוד נעשה על-ידי שכלו והבנתו של האדם, ייתכן שמציאותו מעורבת בעניין. השמחה בלימוד התורה עלולה להיות מעורבת בתענוג השגתו, ומורכבת מהרגשת המציאות האישית.

דווקא כאשר האדם שמח ב"שמחה של מצווה", בקיום המצוות המעשיות, מוכח ששמחתו היא מהתקשרותו ודביקותו בה'. קיום המצוות הוא כביכול פעולה גשמית-טכנית. בקיום המצוות שכלו ותענוגו של האדם אינם מעורבים. במצווה מצד עצמה אין שום הנאה אנושית לאדם, ובשמחת האדם בקיומה לא ייתכן שתתערב מציאותו האישית. מעלת העשייה היא רק בכך – שזהו רצון הקב"ה!

לכן מדגישים, שהעילוי הנפלא לו זכה האריז"ל, הוא בסיבת "שמחה של מצווה" שהייתה לו. דבר זה מדגיש את המיוחדות הנפלאה של שמחה של מצווה – שמחה מעצם ההתקשרות לקב"ה.

ההוראה מכך עבורנו היא, שיש להתבונן בערכם האמיתי של דברים שייתכן והם נראים כפשוטים. קיום מצווה מעשית בפועל ממש, הוא המקור האמיתי לשמחה האמיתית.

בספר 'דרך חיים' של אדמו"ר האמצעי מבואר, שאחרי עבודת התשובה במרירות ובבכייה עצומה, מגיע תורה של עבודת השמחה. ולכאורה, כיצד הדבר אפשרי? אם האדם שרוי במרירות גדולה, מנין הכוח לעבור אחר-כך לעבודה מתוך שמחה? אבל כך קובע אדמו"ר האמצעי – הסדר הנורמלי של עבודת התשובה הוא, בתחילה עבודה של מרירות וחרטה על העבר, ואחר-כך עבודה מתוך שמחה. בעל-תשובה העובד במרירות בלבד ללא שמחה, זהו סימן מובהק שתשובתו אינה אמיתית. תשובה אמיתית חייבת להיות מלווה בשמחה.

וגם כאן רואים את אותו יסוד. השמחה האמיתית נובעת לא מהישגים ושלמויות של האדם, אלא מדביקותו בבוא על-ידי קיום רצונו. כאשר אדם עושה תשובה על חטאיו, הוא לא מרגיש את הישגיו. אדרבה, הוא מתאונן ושביר מאופן הנהגתו. הוא מתמרמר על מעשיו ומתחרט עליהם. ומכל מקום, למרות שמכיר בשפלותו, הרי כאשר הוא מחליט לשנות את דרכו, עליו לשמוח מהאפשרות שניתנה לו לחזור ולדבוק בה'. כאשר בעל-התשובה שמח, זאת אומרת ששאיפתו האמיתית היא לדבוק בה'. לכן, למרות שאינו מרוצה ממעמדו וממצבו בעבר, בכל זאת הוא שמח על שזכה להתקשר להקב"ה.

להעריך את הדברים נכון

באחת משיחותיו התבטא הרבי ואמר, שכאשר יהודי יתבונן אפילו בערכה של מצווה אחת שזכה לקיים, שעל-ידי כך הוא התקשר עם הקב"ה, זה עצמו צריך לשמח אותו בלי-גבול. יהודי חייב להתבונן בזכות העצומה שנוולד כיהודי, וביכולתו להתקשר עם

הקב"ה על-ידי קיום מצוותיו. התבוננות נכונה בעניין תעורר באדם שמחה עצומה בכל מצב שרק יעמוד בו!

אלא שבכדי שאכן ההתבוננות תעורר בו שמחה, על האדם להסיר את ישותו. כאשר נרגשת ישותו של האדם הוא לא מעריך נכון את ערכה העצום של המצווה. החישובים הם שונים. הוא שמח מכך שהוא מהדר במצווה יותר מאחרים (וכיו"ב), לא מזה שזכה להתקשר בה' על-ידי קיום מצוותו (לפי הסתכלות זו, אם כולם יהדרו במצוות לא תהיה סיבה לשמחתו...). שמחתו נובעת מכך שאצלו קיים דבר ייחודי שאין לאחרים, אם-כן השמחה אינה מהדבר עצמו, אלא מכך שאצל הזולת הדבר לא קיים.

רק כאשר האדם יפשיט עצמו מישותו, יתבונן בערכן של המצוות ויחוש את המעלה העצומה שבקיומן, אזי גם אם לא יתאפשר לו לקיים את המצווה בהידור רב, הוא ישמח שמחה גדולה מעצם הזכות לקיים את מצוות הקב"ה.

שמעתי מגיסי הרה"ג ר' אברהם אורבאך שליט"א, רבה של העיר טבריה, שבהזדמנות מסוימת כאשר דיברו על חסידים וחסידות בנוכחות הרב מבריסק וצ"ל, הגיב הרב ואמר: "נו, 'שמחה של מצווה' הם פעלו!".

וסיפר על כך הרב מבריסק (ר' וועלוולע) את הסיפור הבא: "בזמן ההפגזות על וורשא במלחמת העולם השנייה בחג הסוכות, הייתי בין היחידים בוורשה שברשותם היה ארבעת המינים. כך קרה שביום הראשון של סוכות מאות יהודים נהרו אל משכני לברך על ארבעת המינים. בין הבאים, היה יהודי בלבוש חסידי שבשעת הברכה היה שרוי בשמחה והתלהבות עצומה. הדבר 'תפס' אותי וביררתי אודותיו. סיפרו לי, שיום לפני החג נרצחה כל משפחתו מההפגזות. הדבר הפליא אותי ביותר: כיצד ייתכן שיום לאחר שכל משפחתו נכחדה, יברך יהודי על ארבעת המינים מתוך שמחה עצומה שכזו?! דבר זה הוא פעולתה של החסידות!", סיים ר' וועלוולע.

אם-כן שמחה של מצווה איז א חסידישע זאך...

המה בקשו חשבונות רבים

ראוי לציין, שבפעם השמחה היא תכונה טבעית באדם. הפסוק אומר "והאלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". אדם ההולך בדרך הישרה יגיע בקלות לשמחה. חוסר השמחה נובע רק מפני ש"המה בקשו חשבונות רבים" – האדם בדעתו עושה חשבונות רבים הגורמים לו לטשטוש ערכים. הדרישות והשאיפות הזרות, מסתירות על שמחת-

החיים הטבעית של האדם. לכן הילדים הקטנים שמחים בטבעם (ילד שחסרה לו שמחת-חיים, ברוב המקרים קיימת אצלו בעיה). לילדים אין את כל החישובים והסיבוכים של האדם המבוגר, והשמחה הטבעית יכולה להתבטא.

אם-כן האדם בטבעו נולד עם תכונת השמחה. הבעיה מתחילה כאשר האדם מתבגר. הנטייה הטבעית היא, שככל שהאדם נעשה בוגר יותר אזי "המה בקשו חשבונות רבים", והוא מקלקל בהתנהגותו את הטבע שהטביע בו הבורא. נמצא, שתפקידו של האדם הוא, לחזור ולפתח את ישרותו הטבעית.

בעולם מקובל, שכאשר פוגשים באדם שמח שואלים אותו: "מה יום מיומיי?", "שמחה זו מה עושה?". על האנשים הממורמרים לא מתעוררת תמיהה, השאלה מתעוררת רק על השמחה. אולם האמת היא בדיוק להפך. הטבע הנורמלי הוא, שהאדם שמח, ואם השמחה חסרה אזי צריכה להתעורר השאלה מה יום מיומיי? מדוע הוא לא שמח? משהו כאן לא בסדר.

שמחה שלמעלה מטעם-ודעת

בחודש תשרי תשל"ד, ראו על הרבי במוחש שמחה שלמעלה מטעם-ודעת ממש. היה זה בעת שזרמו הידיעות הקשות ממלחמת יום-כיפור שפרצה בארץ-הקודש. כולם, ובפרט האורחים מארץ ישראל, היו מודאגים מאוד. בסוכות הרבי התבטא ואמר, שהעובדה שהמלחמה פרצה בימים שאין אומרים בהם 'תחנון', היא הוראה מלמעלה שהדרך לנצח במלחמה היא על-ידי עבודת ה' בשמחה דווקא. ראו אז על הרבי שהוא מנסה למתק את הדינים על ידי שמחה. הרבי עצמו עמד אז בקו של שמחה גדולה, וגם דרש ותבע זאת מהחסידים. זכורני, ששרו אז הרבה את הניגון עם המילים "דער רבי האט גיהייסן פריילאך זיין, פריילאך דארפמען זיין" (הרבי ציווה לשמוח ולכן צריכים אנו לשמוח).

שמעתי, שמקור ניגון זה, הוא מחסידי אדמו"ר האמצעי. לפני הסתלקותו, ציווה הרבי שהחסידים יהיו בשמחה. אחרי ההסתלקות היה לחסידים קשה מאוד לשמוח, אזי הם חיברו ניגון זה לאמור: גם בשעה זו שקשה מאוד לשמוח, מכיוון שהרבי ציווה לשמוח חייבים אנו לשמוח. זו שמחה שאין לה שום אחיזה בשכל האדם, אבל הרבי ציווה אזי שמחים.

ליהודי יש את הכוחות להתרומם מההווה הקשה, ולהתעלות ולהתחבר למה שלמעלה מכל ההגבלות. כאשר יהודי קשור לקב"ה שהוא אין-סופי אזי גם במצבים שעל-פי טעם-ודעת אין סיבה לשמחה, ואולי

גם יש סיבה להפכה, בכל זאת יהודי יכול לשמוח. כל יהודי יכול לקבל על עצמו להיות בשמחה תמיד ובכל מצב, גם אם נראה לו שיש את כל הסיבות בעולם לא להיות בשמחה.

וזאת למודעי: החלטה שכזו מצד האדם יכולה לגרום ליצר-הרע 'לפשוט את הרגל'. כאשר יהודי יפעל בעצמו להיות שמח, היצר-הרע לא יוכל לשלוט עליו. אצל יהודי שמח אין לו מה לחפש.

דרך אגב, באותו חודש תשרי תשל"ד, כאשר הרבי דרש מהחסידים שיהיו בשמחה, אמר הרבי, שהדרך לכך היא על-ידי שירכו בהתוועדויות חסידיות. בהתוועדות החסידית מתגלה הרגש הטבעי והאמיתי של היהודי. כאשר חסיד לוקח כוסית 'לחיים' בהתוועדות ומתעורר קצת, אזי הוא חש ביוקר המיוחד שבתורה ובמצוות, שזוהי בעצם מהותה של "שמחה של מצווה" – ההרגשה ש'אשרינו מה טוב חלקינו'.

מספרים בשם הרה"ק מרוזין וצ"ל, שהסיבה שאחר התפילה החסידים לוקחים משקה ומאחלים זה לזה 'לחיים', היא מפני שבתפילה היצר-הרע עסוק בכל כוחותיו להפריע ליהודי בתפילתו ולשבש את כוונתו. מה עשו החסידים? המציאו רעיון חדש: אחרי התפילה לוקחים קצת 'משקה' ומזונו. או אז כאשר היצר-הרע רואה שאוכלים ושותים הוא חדל מהתנגדותו. הוא מתנגד רק בשעת התפילה, כאשר האדם עוסק בענייני קדושה; אולם בשעת האכילה אין טעם להתנגד (אדרבה, הוא חושב שעניינים אלו שייכים לו...). הזדמנות זו מנצלים החסידים. הם אומרים 'לחיים' אחד לשני ומאחלים ומברכים אחד את שני. וכיוון שמן התורה יוצאים ידי חובת תפילה בכל נוסח, אם-כן איחולים אלה כוחם גדול...

[בזה יש לבאר בדרך צחות, מדוע נקרא היצר-הרע בתואר "מלך זקן וכסיל". כסילותו היא בכך, שלמרות שמרמים אותו פעם אחר פעם, ופועלים בהתוועדויות שינויים מהותיים בעבודת ה', בכל זאת הוא עדיין לא תפס את ערכה של ההתוועדות. הוא לא מסוגל לתפוס שגם התוועדות הכרוכה בשתיית 'משקה' וטעימת מזונות, יכולה לפעול גדולות ונצורות.] אם-כן ההתוועדות החסידית היא זמן מתאים לעורר את ה"שמחה של מצווה", ולהביאה אל תוך החיים היום-יומיים. בזמן ההתוועדות, כאשר היצר-הרע ישן, זהו הזמן הטוב ביותר להתעורר ולהחליט החלטות טובות בנוגע לפועל.

ויהי רצון, שאכן נתעורר לעבוד את ה' מתוך שמחה בלי להתחשב בשום הפרעה, ועל-ידי זה נזכה להתראות עם משיח צדקנו בקרוב ממש.

שמשנתקפת בים הגדול.
ועל דרך זה בנידון
דידן, שבכל פרט שבפורים
משתקף גם העניין ד'ונהפוך
הוא" מן הקצה אל הקצה,
שאינ צורך לדרוש מעצמו
ענינים של הכנות, כיון
שהקב"ה דורש את העניין
ד'ונהפוך הוא", נותן הוא
את הכחות הדרושים שיוכל
להיות העניין דאתהפכא
מעומק תחת עד עומק רום.
וכן הוא בנוגע להתועדות

זו:

אין זה בדווקא שצריכים להתחמם לאט לאט, ובמילא
צריכים להמתין משך זמן עד שמתחממים, אלא יכולים
תיכף לרתוח מתוך התלהבות, בשעתא חדא וברגעא חדא,
ולהשתמש בזה אחר כך על כל משך זמן ההתועדות.
ובנוגע לפועל – יאמרו עתה "לחיים" מתוך חמימות
("ווארעמקייט"), וינגנו ניגון שמח מתוך "שטורעם", כך,
שהתחלת ההתועדות תהיה כאילו שנמצאים כבר באמצע
הלהט ("קאך") ובאמצע ההתלהבות.

...

כאשר יש גזירה – לומדים תורה!

בנוגע לפורים נאמר בתורה – לשון הוראה – "וימי
הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף
מזרעם".

כלומר: ענייני הפורים מהווים הוראה על כל הדורות,
גם על דור כזה שאין בו גזירות ח"ו כמו שהיו אז, אבל,
מצד העניינים ברוחניות נדרשת הנהגה כזו כפי שבני
ישראל התנהגו אז – "בימים ההם בזמן הזה" – בכדי
לבטל גזירת המן. וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר: העבר מלמד
ומורה דרך העתיד, היינו, שמהעניינים שאירעו בעבר
למדים כיצד להתנהג בעתיד.

היתה אז גזירה "להשמיד להרוג ולאבד את כל
היהודים", רחמנא לצלן – גזירה שבאה משושן הבירה,
עיר הבירה של הימים ההם. ובני ישראל עשו כל מה
שביכולתם כדי לבטל את הגזירה, עד שנעשה "ונהפוך
הוא".

ומאופן ההנהגה שנהגו בני ישראל אז, יודעים אנו כיצד
צריכים להתנהג בשעה שישנם עניינים אלו ברוחניות.
בימים ההם אסתר היתה המלכה – "אחות יש לנו
בבית המלכות", ומרדכי היה יושב בשער המלך, עוד לפני
שנעשה משנה למלך. ואף-על-פי-כן, מסופר במדרש
שבשעה שנגזרה הגזירה ויצא "פתשגן הכתב להנתן דת",

פורים עם הרבי

התועדות פורים אצל הרבי מליובאוויטש זי"ע היתה נערכת במוצאי החג, בליל ט"ו,
בבית המדרש הגדול אליו היו מגיעים כולם לאחר סעודת פורים. הרבי עצמו היה מגיע
בדרך כלל לאחר שהחל לקיים בעצמו את מצוות היום – "עד דלא ידע", וברוח זו נערכה
ההתועדות מתוך שמחה והתרוממות הנפש. במהלך ההתועדות השמיע הרבי שיחות
בדברי תורה ועבודת ה' וביניהם היו מפסיקים לאמירת "לחיים", ניגונים וחילופי דברים
קצרים עם אנשים פרטיים. בשלב מסוים במהלך ההתועדות, רומז הרבי שברצונו לומר
מאמר חסידות. הקהל פותח בניגון דביקות חסידי, נעמד על רגליו, ועם סיום הניגון
החל הרבי באמירת המאמר בעיניים עצומות למשך כשעה. ההתועדות היו מסתיימות
בשעות הלילה המאוחרות ולעיתים עם עלות השחר

לפנינו קטע מהתועדות פורים תשט"ז ואחריו יומן שכתב אחד הנוכחים בפורים תשכ"ו

להתחיל מיד עם "דילוג"

דובר בשנה שעברה, שכיון שבפורים צריכה להיות
שמחה "עד דלא ידע", דהיינו למעלה ממדידה והגבלה,
אזי גם ההכנה לזה אינה חייבת להיות באופן של הליכה
מדרגה לדרגה, לאט לאט. הענין שצריכים להגיע אליו
הוא (לא עניין הקשור עם ידיעה ושכל, שבוה אי אפשר
לדלג, וצריכים לילך ממדריגה למדריגה, אלא) עניין של
"לא ידע", וכיון שצריך להיות עניין של דילוג, אזי יכולה
להיות פעולת הדילוג מלכתחילה, באותה מדה שיכולים
לעשות זאת באמצע או בסוף הענין.
והענין בזה:

כללות העניין של פורים (וכללות עניינו של חודש
אדר) אינו באופן של דרגה אחר דרגה, אלא "ונהפוך הוא",
מן הקצה אל הקצה – כמו שהיה בגשמיות כפשוטו בשעת
הנס, שתמורת הגזירה "להשמיד להרוג ולאבד", הנה אלו
שעליהם נגזרה הגזירה, קיבלו כוח שיוכלו להשמיד להרוג

ולאבד את אויביהם ושונאיהם, שזהו עניין של הפיכה מן
הקצה אל הקצה.

ומזה מובן גם בנוגע לכללות העבודה של ימי הפורים
– שהיא בכל שנה ושנה, כמ"ש במגילה "וימי הפורים
האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" –
שאינ זה כמו בשאר הימים טובים שהולכים מדרגה לדרגה
ועל-ידי הכנות וכו', אלא העבודה היא באופן של "ונהפוך
הוא", מן הקצה אל הקצה. והיינו, שלא מתחשבים
במעמד ומצב שבו נמצאים, אלא מתהפכים למעמד ומצב
של "עומק רום", לתכלית הטוב שאליו יכולים להגיע רק
בעולם הזה – שזה הוא עניין אין-סוף האמיתי, שאליו
יכולים להגיע דווקא בעולם-הזה הגשמי, יותר מאשר בכל
שאר העולמות.

וכן הוא בנוגע לכל הפרטים שישנם בימי הפורים:
ובהקדמה – שדבר המאיר, כמו השמש, הרי זה באופן
ש'שמשא אכולי עלמא נייחא', ומשתקפת בכל דבר,
ומשתקפת אפילו בטיפה אחת של מים באותה צורה כפי

הוא, "ורבים מעמי הארץ מתיידיים" – דיברה אסתר עם אחשורוש.

וההוראה מזה אל כל בני ישראל ועל כל הזמנים:

"אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה", היינו, שהוא בעצמו צריך תשועה ואין לו. בשעה שרוצים לבטל גזירה שבגלוי, ועל־אחת־כמה־וכמה גזירה שבהעלם והסתר – אזי הדרך שצריכים לפעול היא הדרך שפעל מרדכי בימים ההם.

ולאחרי כן יכולים להעמיד גם ענינים בדרכי הטבע, בכדי ליתן ליצר הרע מקום לטעות, שיוכל לנסות לשכנע שאין זה נס אלא טבע...

אבל, זהו רק ענין מאוחר יותר, בכדי לכסות את הדבר בדרכי הטבע; ואילו הדבר הראשון הוא – לקבץ ילדי ישראל וללמוד עמהם תורה, וזאת צריכים לעשות אפילו היושבים ראשונה בסנהדרין.

ועל דרך המבואר בענין "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", בענין הפרנסה: העיקר הוא "וברכך הוי' אלקיך", אלא בכדי להלביש בדרכי הטבע צריך להיות "בכל אשר תעשה". צריכים אמנם לעשות כלים בכדי להלביש בטבע, אבל מתי מועיל הדבר – דווקא כאשר ישנה הברכה מלמעלה.

בשעה שלא עושים מאומה שתהיה הברכה בשרשה ומקורה, ובמילא חסר הענין ד"וברכך הוי' אלקיך" – לא עלינו – מהי התועלת בפתיחת חשבון בבנק והכנת כיס גדול? לכל לראש צריך שיהיה מה להכניס בפנים – הברכה מלמעלה.

וכמו כן וכל־שכן בנידון דידן: צריכים שיהיה "וברכך הוי' אלקיך" כדי לבטל את הגזירה, וענין זה נעשה על־ידי חינוך ילדי ישראל, להעמיד "דור ישרים יבורך" על־ידי אופן החינוך כדבעי; ואז יכול להועיל הענין ד"אשר תעשה", להיות כלים ראויים לברכת הוי' לבטל את הגזירה.

וכאשר יהיה דור ישרים – אזי "יבורך", שיתברכו בכל המצטרך להם, ועל ידם יתברכו גם הוריהם וקרוביהם, ועל־ידי זה גם כלל ישראל בכל מקום שהם.

וכשם שהיה בימים ההם, שעל־ידי זה שמרדכי ישב במקום אחד ולמד עם ילדי ישראל הלכות פסוקות שבתורה, נתבטלה גזירת המן בכל מאה ועשרים ושבע מדינות שהיו בכל העולם – כמו כן גם עתה, שכאשר ילמדו עם ילדי ישראל תורה ביראת שמים, הרי זה יבטל את כל הגזירות, ויביא ל"ונהפוך הוא", ש"ישלטו היהודים המה בשונאיהם".

וכיון שהשונא הראשי הוא היצה"ר – ינצח אותו כל אחד לפי ערכו, וזה ימשיך את הגאולה השלימה והאמיתית, שאז "לא ילמדו עוד איש את רעהו כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם".

...

כ"ק אדמו"ר הורה לנגן "אבינו מלכנו". ואחר כך הורה לנגן ואמר מאמר ד"ה "להבין מארז"ל כל המועדים עתידין ליבטל" כו'.

לאחרי המאמר הורה לנגן ניגון מאדמו"ר מהר"ש.

...

כ"ק אדמו"ר הורה שאחד המסובים יתנדב לקיים "עד דלא ידע", וכל המסובים יסתכלו עליו וידעו מה זה, שהרי עוד מעט ישכחו מה זה... ולכן יש צורך שאחד המסובים "ימסור את נפשו" עבור כל הציבור הנמצא כאן, ואחר כך יעמידוהו על השולחן ויסתכלו עליו, "כזה ראה"...

ואחר כך אמר: אמריקה היא מדינה שבה עושים כל דבר באמצעות "בחירות". ובמילא, אם אין מי שמתנדב – יעשו "בחירות", ויבחרו אחד שיהיה "בחור מעם".

ואחר כך הוסיף בבת־שחוק: אם אני אעשה זאת – אפסיק להביט על השעון, ואז אי אפשר לדעת כמה זמן אעכב אתכם בהתוועדות, כך שלא כדאי לכם, ומוטב שאחד מכם יעשה זאת, ואני אביט על השעון, ואז תוכלו לילך לישון (וכיו"ב) בזמן...

כ"ק אדמו"ר הורה לכמה וכמה מהמסובים (בהכריו שמותייהם) לומר "לחיים", על כוס גדול, וכן כמה פעמים לאחר זה בהמשך ההתוועדות.

לאחד השו"ב (שוהט ובודק) – אמר: מה שחושש לקיים "עד דלא ידע", בגלל שצריך לילך מחר למלאכת השחיטה – האם ישנו מישוה מהמסובים שאינו צריך מחר לשחוט את נפשו הבהמית?!... לא נורא אם תשתכר היום!

ואחר כך הוסיף ואמר, שענין השחיטה אינו יכול להיות במקום החושך, אלא צריך להיות במקום האור דוקא – אור היום, או הלבנה או אור הנר, אבל בכל אופן צריך להיות מואר. וענינו בעבודה – ש"נר הוי' נשמת אדם" צריך להאיר אצלו, ורק אז יכול לשחוט את נפשו הבהמית.

לאחד אמר, שיכול לקבל על עצמו להיות "עד דלא ידע", כיון שאינו תושב המקום, ואחר כך יחזור למקומו, ושם לא ידעו אודות ה"בזיון"...

לאחד אמר, שצריך להיות כוס מלא, כי, "כלי שרת אין מקדשין אלא מלאין".

לאחד אמר: מספיק עם הצמצומים "הרחב פיך". לאחד מעובדי בית הדפוס שמדפיס את ספרי חב"ד שאמר לחיים על כוסית קטנה, אמר: די בצמצומים שהנכם מכניסים אותי בבית הדפוס עד עתה, קחו כוס גדול!

...

להיזהר מהקרירות של עמלק

אודות מלחמת עמלק, נאמר "אשר קרך", ומפרש

המדרש: "קרך" מלשון קרירות. הוא לא הרג ח"ו, אלא רק פעל קרירות.

כאשר בני ישראל הלכו למתן תורה, ורצו להכריז נעשה קודם לנשמע, הן אם יבינו והן אם לאו, יקיימו מה שישמעו – בא עמלק ופועל קרירות.

עמלק לא טוען שלא ילכו ח"ו לקבלת התורה, שהרי גם הוא נכד של אברהם ויצחק (כלומר: פרעה – מוצאו מבני חם, ועל דרך זה שבעת האומות שהיו בארץ כנען, שמוצאם לא מאלה שמהם יצאו אברהם יצחק ויעקב. ואילו עמלק – בא מאליפו, נכדו של יצחק, ונין של אברהם, ובמילא טוען שגם הוא "מיוחס"); טענתו היא: מהי ההתפעלות שאתה קופץ מהכלים וזועק נעשה קודם לנשמע, לקבל על עצמך לעשות עוד לפני שאתה יודע במה המדובר? הרי אתה בעל שכל, והראיה – שרוצים ליתן לך תורה ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", ולבעל שכל לא מתאים לצאת מהכלים ולדלג ממדידה והגבלה, מטעם ודעת שלו, ובפרט לצעוק "נעשה" שיעשה כל מה שישמע, הן אם יבין, והן אם לאו.

עמלק הוא גם נכד של אברהם ויצחק, וגם הוא מסכים על לימוד התורה, אבל לא על הנהגת יעקב "איש תם יושב אהלים". טענתו היא: "יושב אהלים", ללמוד תורה – הוא מסכים, אבל "איש תם", לא לשאול תחילה במה המדובר ומה ידרשו ממנו, אלא נעשה קודם לנשמע – על זה אינו מסכים. הוא מתנהג לפי הסדר של עשו, "איש יודע ציד" – הוא מבין, הוא מחשב כמה מסוגל הוא לצוד ולהכיל, הוא משער את כחותיו ואת שכלו כמה ילמד וכמה יקיים. הנהגתו היא בסדר של נשמע ונעשה, לכל לראש לשמוע ולהבין, ורק אז יוכל לשער אם יוכל לעשות זאת אם לאו. ואדרבה – טוען הוא – כיון שהתורה היא אמת, והיא ענין של חכמה, אם כן, למאי נפקא מינה אם יקדים נעשה לנשמע או להיפך; באיזה אופן שיהיה, גם אם יקדים נשמע לנעשה, יבוא בודאי ל"נעשה", כיון שזהו דבר המחוייב על פי שכל.

על כך הבהירה התורה, שידעו, שעל ידי הסדר של "אשר קרך", קרירות, נעשה לאחר זה הפירוש השני ד"אשר קרך", מלשון קרי. וענינו, שמפנימיות החיות שניתן בשביל "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה", לכבוש את כל העולם ולעשותו דירה לו יתברך – נעשה מחיות זה הגדלת כוחות הקליפות רחמנא לצלן (שכיון שהחיות אינה מנוצלת לתכליתה אלא לבטלה, הרי כיון שאין לך דבר שנשאר לבטלה, לכן זה נמשך לכוחות הקליפה. אלא, שכוחות הקליפה אינם יכולים לקבל באופן פנימי... וביכולת הקליפות רק להלביש חיות זו מבחוץ). וענין זה מתחיל מהפירוש הראשון ד"אשר קרך" – קרירות. מהנהגה ד"יודע ציד", באים ל"איש שדה", שיוצאים ועוזבים את ה"אהלים", אהלי שם ועבר, דקאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

הפצת יהדות – הלכה למעשה

הטביע הקב"ה בבריאה, שדברים הנחוצים ביותר לאדם, נקל יותר להשיגם. וכמו הצורך באויר, מזון, לבוש ובית – הנה הלבוש קל יותר להשיגו מאשר קנין או בנין בית; מזון קל יותר מלבוש, ואויר שנצרך ביותר לאדם, מזומן תמיד, בלי שום טרחה מצד האדם.

וכמו שהוא בצרכי הגוף, כן בצרכי הנפש: המצוות שהנשמה מוכרחת וזקוקה להם ביותר, בנקל יותר לקיימן. ובגדון דידן: שתי המצוות – משלוח מנות ומתנות לאביונים, נקל יותר לקיימן משאר המצוות של פורים (ולמצוות אלו חשיבות רבה בפורים, להיותן קשורות עם אחדות ישראל שהוא ענין עיקרי בחג הפורים, כיון שהגזירה הייתה מצד הפירוד שהיה).

בשביל קריאת המגילה – יש צורך במגילה כשרה ובבעל קורא. לקריאת התורה – בנוסף להנ"ל, יש צורך גם בעשרה יהודים דווקא. לאמירת "ועל הניסים" – זקוק לסדר תפילה או לסעודה המחויבת בברכת המזון. ומכל־שכן איסור תענית והספד וחיוב השמחה וכי' שזהו דבר התלוי ברגש הלב.

מה־שאינן־כן משלוח מנות ומתנות לאביונים אין צריכים להכנות ואפילו ברכה בפני עצמן אין בהן, וקל ביותר לקיימן, וכשנותן שתי מנות לאדם אחד ושתי פרוטות לשני אביונים, פרוטה לכל אביון, יוצא ידי חובתו.

לכן החובה והזכות להשתדל ביותר, ובפרט לאלו שיש להם השפעה בסביבתם, לפרסם בכל מקום שידם מגעת, גודל מעלת מצוות אלו ואשר בנקל מאוד לקיימם, ואשר כל אחד ואחת שהגיעו לגיל מצוות מחוייבים בהם. ולא עוד אלא שגם הקטנים והקטנות שהגיעו לחינוך יקיימו בעצמם מצוות אלו. ובודאי אשר תצליח ההשתדלות ויתוספו המונים המונים מישראל לקיים מצוות אלה.

(משיחת פרשת שקלים תשכ"ב)

חייבים להתנהג בדרכו של יעקב איש תם. אז הולכים בדרך הנכונה, כדברי הגמרא על הפסוק "תומת ישרים תנחם", שההליכה בתמימות – "תנחם", זוהי הדרך הנכונה. אבל אלו שלא מסכימים עם הסדר של "עמא פזיזא", וטוענים שהתורה עניינה שכל, ובפרט כאשר מדובר אודות שכל נעלה ועמוק ביותר, לא צריכים לצאת מהגדרים ("שפרינגען פון דער הויט"), אלא צריכים לגשת מתוך סדר, נשמע ואחר כך נעשה – אזי סוף־כל־סוף "סלף בוגדים ישרם", שמזה נעשה הפירוש השני ב"אשר קרך", כנ"ל.

...

אתה יכול, אבל אתה צריך לרצות

בנוגע למה שנאמר "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר ניתן כתנר מלכות

בראשו" – הנה על-פי הביאורים שנתבארו בזה בדרושי חסידות של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק, ורבותינו נשיאנו שלאחריהם, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – מובן, שיכולים להגיע לזה על-ידי לימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, חסידות חב"ד. והכוונה היא בפשטות – ללמוד חסידות בכל יום (בלי נדר). והעיקר – "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" – להתנהג על פי ההדרכות של תורת החסידות.

ובפרטיות יותר:

לכאורה אינו מובן, איך אפשר לנשמה, ליהודי, להגיע לכך שתקבל את ה"לבוש מלכות אשר לבש בו המלך", מלכו של עולם, הקב"ה;

"וסוס אשר רכב עליו המלך", כמ"ש "כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה", דקאי על אותיות התורה שהם בדוגמת ה"סוס" שעל-ידו יורד הקב"ה ונמשך בעולמות שלמטה;

"ואשר ניתן כתר מלכות בראשו", היינו, שיהודי מלביש על עצמו את ה"כתר מלכות" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהכוונה בזה אינה לבחינת ה"גילויים", אלא לעצמות ומהות א"ס ב"ה?!!...

ומבואר בזה – שלהגיע לזה יכול כל אחד מבני אברהם יצחק ויעקב; צריך רק שיהיה לו הרצון לכך.

ידוע הסיפור, שפעם ישב הבעש"ט עם תלמידיו, ולפתע הגיע גוי שהכניס את ראשו מבעד לחלון, וביקש עזרה כיון שהסוס שלו אינו יכול לסחוב את העגלה. כשהשיבו לו שאין זה ביכולתם, "ניע מאָזשיטש", נענה ואמר: "מאָזשעש, דאָ ניע חאָטשעשעש". כלומר, היכולת קיימת, אלא שחסר הרצון.

ובנדון דידן: כל אחד מישראל יכול לקבל את ה"לבוש אשר לבש בו המלך", מלכו של עולם, "וסוס אשר רכב עליו המלך", ואפילו "אשר ניתן כתר מלכות בראשו"; "מאָזשעש", היכולת קיימת, והדבר תלוי רק בכך שיהיה "חאָטשעש", הרצון; וכאשר ישנו הרצון באמת, אזי נותן הקב"ה את "כתר המלכות", עם ה"סוס אשר רכב עליו המלך" ו"הלבוש אשר לבש בו המלך", ועל-ידי זה נמשך בדרך ממילא גם כל טוב גשמי.

ליהודי ניתנה בחירה, כמ"ש "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב" וכן את ההיפך ח"ו, וישנו הציווי "ובחרת בחיים", לבחור את הדרך המוליכה לחיים מאושרים, חיים מאושרים בגשמיים, ששל ידם נעשים חיים מאושרים בגשמיים, ובאופן ש"לוקחים" לא רק את בחינות הגילויים, אלא עצמות ומהות א"ס ב"ה!

והדרך כדי לידע מה שנדרש וכיצד יכולים להגיע לזה – הנה כאשר לומדים חסידות, ומתבוננים בזה, כדי שיהיה "תלמוד המביא לידי מעשה", אזי יודעים כיצד להתנהג בחיים היום-יומיים, ולעשות "כלים" לקבל את ברכתו

של הקב"ה, "והריקותי לכם ברכה עד בלי די", להיות מאושרים (הוא בעצמו יחד עם בני הבית) בגשמיים וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר הורה לנגן ניגון "הבינוני" של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. ואחר כך הורה לנגן ניגון הבעש"ט (שלש תנועות – דהבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן)].

• • •

במצווה חד-פעמית שיהודי מקיים – משתעשע הקב"ה לעולם ועד!

איתא במדרש, שכאשר אסתר אמרה למרדכי "לך בנוס את כל היהודים גו' וצומו עלי גו' שלשת ימים לילה ויום", "שלח לה (מרדכי לאסתר) והרי בהם יום ראשון של פסח", "אמרה לו, זקן בישראל, אם אין ישראל למה הוא הפסח!"

כלומר: מהי התועלת של פסח – בשעה שיש גזירה על כל ישראל ("להשמיד להרוג ולאבד גו'"), שבהם תלוי קיום הפסח.

ועל-פי מאמר המשנה "כל המקיים נפש אחת מישראל כו' כאילו קיים עולם מלא", מובן, שכן הוא גם כאשר מדובר אודות יחיד מישראל, שגם אז אומרים "אם אין ישראל למה הוא הפסח", שזהו תוכן הדין דפיקוח נפש של איש ישראל – יהיה מי שיהיה, מבלי הבט על מעמדו ומצבו – דוחה את כל התורה כולה. והעניין בזה:

אמרו חז"ל "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים", ומבואר בחסידות שהשורש של נשמות ישראל בעצמות הוא למעלה ובעומק יותר מהשורש של תורה ומצוות בעצמות, ובשבילם ניתן כללות עניין התורה ומצוות.

ועל-פי פתגם הבעש"ט "העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו", הרי מובן, שגם כאשר מדובר אודות נשמה אחת בישראל, הרי זה מקצת מן העצם שעל-ידו תופסים בהעצם כולו – עצמות ומהות אין-סוף ב"ה, למעלה מהשורש דתורה ומצוות.

ועניין זה מהווה לימוד זכות:

בעונותינו הרבים, ישנם כמה וכמה מבני ישראל שאצלם צריך עדיין להתוסף בעניינים של לימוד התורה וקיום המצוות.

ואף-על-פי-כן, צריכים לידע, שנשמותיהם מושרשות בעצמות למעלה ובעומק יותר מהשורש דתורה ומצוות, וכאשר משתדלים שיתגלה אצלם שורש ומקור נשמתם, אזי כדאי כל העניינים כדי להציל נפש אחת מישראל, ובזה תלוי כללות העניין דנתינת וקבלת התורה ומצוות למטה. ובנוגע לפועל:

כאשר באים ליהודי ואומרים לו שיתעסק עם פלוני

בן פלוני כדי להחזירו בתשובה ולקרבו לתורה ומצוות – מתחיל לטעון שביכולתו לפעול יותר בתורה ומצוות בדרך ודאי, עם עצמו, מה-שאין-כן בנוגע לזולתו הרי זה רק ספק, וגם אם יפעל אצלו, יהיה זה רק ספק, וגם אם יפעל אצלו יהיה זה רק בעניינים פשוטים של קיום המצוות.

ועל זה אומרים לו, שנשמות ישראל מושרשות בעצמות למעלה מתורה ומצוות, וכאשר ביכולתו להציל, ויעסוק בזה, להציל נפש אחת מישראל – הרי זה "כאילו קיים עולם מלא", לבנות עוד מקדש לו יתברך, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ובמילא, נכלל גם זה בעניין דפיקוח נפש שדוחה את כל העניינים, ולו רק לפעול החיבור של נשמה עם שרשה למעלה, ועל-ידי זה – עם עצמות ומהות אין-סוף ב"ה, שמשם נמשך כללות ענין התורה ומצוות. ובנוגע לפועל:

כאשר יש ליהודי הזדמנות לדבר עם יהודי נוסף לקרבו ליהדות ולקיום המצוות – צריך לידע שאין אושר גדול יותר שיכול הקב"ה ליתן לו, לא רק בדברים רוחניים אלא גם בדברים גשמיים.

כי, על-ידי זה שמקרב יהודי נוסף, זקן או צעיר, איש או אשה, ופועל עליו לקיים מצווה – הרי אף-על-פי שהוא חושב שזוהי פעולה חד-פעמית בלבד, אומר רבינו הזקן בתניא ש"חוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", והיינו, שכאשר יהודי מקיים מצווה אפילו פעם אחת בלבד, הרי זה למעלה אצל הקב"ה דבר נצחי, והקב"ה משתעשע ("צאצקעט זיך") בזה לעולם ועד.

ובשביל זה כדאי להניח את כל ענייניו, כל העניינים שחושב שעל ידם הולך וגדל בגשמיים או ברוחניות – כדי לקרב יהודי לאבינו שבשמים, עצמות ומהות אין-סוף ב"ה.

וכיון שתובעים זאת מכל אחד ואחד מישראל, איש או אשה, צעיר או זקן – הרי זה סימן שנתנו לו מתחילה את הכחות שיוכל לקיים ציווי הקב"ה לעסוק ולקרב יהודי אחד, יהודי שני ויהודי שלישי, שיתחיל ללמוד תורה ולקיים מצוות.

וכאמור, גם כאשר נדמה לו שיכול לפעול עניין זה רק פעם אחת, הרי זה גם כדאי, כיון שלמעלה, אצל הקב"ה, הרי זה דבר נצחי לעולם ועד.

וכיון שאצל הקב"ה הרי זה עניין נצחי לעולם ועד, אזי גם השכר שמשלם הקב"ה לאדם שעסק ופעל לקרב יהודי לתורה ומצוות הוא נצחי לעולם ועד. היינו, שכל משך ימי חייו בעולם-הזה (וגם לאחר מאה ועשרים שנה בבואו לעולם הבא), מחשב הקב"ה שהוא חייב לו, ובמילא נותן לו כל המצטרך עבורו ועבור בני ביתו, בגשמיים וברוחניות גם יחד.

[ניגנו את הניגון "קול ביער" וכ"ק אדמו"ר ניגן עם הקהל. אחר כך ניגן כ"ק אדמו"ר בעצמו "והיא שעמדה".

אחר כך ניגנו ניגון שמחה. ואחר כך ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הכבות (בבא הד' – פ"א)].

• • •

ההתוועדות נמשכה עד אור הבוקר וכ"ק אדמו"ר הזכיר על זמני היום: עלות השחר, נץ החמה וקריאת שמע והוסיף בבת שחוק, שאין כאן תריסים שיוכלו לסגורם... והוסיף ואמר:

לאחרי שכבר עברנו מפורים לשושן-פורים – והרי שושן-פורים הוא המשך לפורים גם אצל יושבי ערים הפזרים, דאף שאינם אומרים בו "ועל הנסים", מכל מקום, ישנם כמה עניינים שבהם הוא המשך לפורים – הנה יהי רצון שיהיה ההמשך דפורים לשושן-פורים ומשושן-פורים על כל השנה כולה, באופן שבמשך כל השנה כולה יהיה העניין ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", שענינים בעבודה הוא "סור מרע ועשה טוב"...

וכשם שבימים ההם היה העניין ד"ונהפוך הוא", שכל העניינים המונעים ומעכבים נתהפכו ונעשו עזר וסיוע, ועל-ידי זה נעשה "אורה ושמחה וששון ויקר", "אורה זו תורה, שמחה זה יו"ט, ששון זו מילה ויקר אלו תפילין", והיינו, שלאחרי נס פורים נמשכה תוספת הארה בכל עניינים אלו, ובמילא ניתוסף גם בעניינים אלו למטה, שבהליכתו של יהודי בעולם למטה היה ניכר עליו שהוא "אות ועדות" (כמבואר בחדא"ג מהרש"א, מגילה טז, ב), מציאות אחת עם הקב"ה, כמו כן יתן השי"ת שמימי הפורים האלו יומשך – באמצעות שושן-פורים – על כל השנה כולה בכל העניינים ד"אורה זו תורה, שמחה זה יו"ט, ששון זו מילה ויקר אלו תפילין".

ולאחרי זה גם למטה יותר – "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו, בכל המצטרך לכל אחד ואחד ולבני ביתו, שנכללים בג' הסוגים דבני חיי ומזוני ריחי, ובאופן שה"רויחי" יהיה בכל ג' העניינים: מזוני ריחי, חיי ריחי ובני ריחי, ובשמחה ובטוב לבב, למטה מעשרה טפחים. וכל זה יהיה כלי לקבל את הגאולה השלימה והאמיתית, שאז יקויים מ"ש "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי", שגם למטה מעשרה טפחים יהיו אך ורק עניינים של חסד ושמחה וטוב.

עתה יכריז "ועד המסדר" שכל אלו שנתחייבו יברכו ברכה אחרונה, ואחר כך – "בשמחה תצאו ובשלום תובלון", ובאופן שאפילו "ההרים והגבעות" – שלכאורה צריכים להפריע בהליכה בדרך הישר – "יפצחו לפניכם רנה", להוסיף תוספת כח ואור בהליכה במסילה העולה בית א-ל, להוסיף בלימוד התורה בכלל, ובלימוד החסידות ביחוד, ובקיום המצוות בהידור.

ועל-ידי זה ימשיכו ויפעלו ביאת משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו, בעגלא דידן.

כשהרבי מחלק 'משקה'

לעת סיום ההתוועדות פורים תשכ"ו, באופן פתאומי, החל הרבי במזיגת "משקה" מכוסו לכל הקהל מתוך שמחה רבה. הבאנו כאן כמה פנינים יקרות מאותו אירוע, מתוך יומן שרשם אחד הנוכחים בשעתו.

בשעה 8:30 נכנס הרבי להתוועדות. הרבי אמר חמש שיחות כל אחת ארכה כחצי שעה ובין השיחות אמרו לחיים ונגנו ניגונים שמחים. בשעה 12:00 אמר המאמר ד"ה "ויבו בעיניו לשלוח ידו במרדכי". אחרי המאמר ניגשו אנשים עם משקה, וכשהרבי דיבר אליהם סגר את הרמקול. אחרי המאמר דיבר עוד כמה שיחות. אחר-כך ביקש שינגנו את הניגון של הרבי מהר"ש והרבי בעצמו גם ניגן. בשעה 2:00 שתה הרבי כמה כוסות עד הסוף וכשגמר עד הסוף, העביר ידו על המצח ושפשף קלות. כך עשה כמה פעמים. היה רגע שהביט בכוס וראה שהיא ריקה ומיד ניגש הרב מענטליק שהיה מוזג לרבי 'משקה', וכאשר אמר לו הרבי למוזג, מוזג והרבי שתה הכל. הרבי לקח את הסידור ופתח אותו, וכולם חשבו שההתוועדות נגמרה. פתאום קרא לנכדו של הרב זווין באמרו: אם נכדו של הרב זווין נמצא, שיבוא לקחת משקה בעד הסבא. נתן לו 'לחיים' ולא גמר כל הכוס, ואמר לו שיגמור כי אין לערבב את שלו עם הסבא וכיון שצריך להיות טופח על-מנת להטפח, שיגיד קודם בשביל עצמו ואחר-כך בשביל הסבא. מוזג לו פעם שניה ונתן לו מזוונות. הנ"ל לא ידע אם זה בשבילו או בשביל זקנו, ואמר לו הרבי – הסבא היה עושה קידוש על 96% ולא היה צריך 'מזוונות'...

אחרי השיחה ביקש הרבי לרוקן את כל הבקבוקים שישנם, והוסיף שאינו מתכוין לשפוך, שהרי זה 'בל תשחית' ובפרט בשנת השמיטה שישנה ההוראה, "לאכלה ולא להפסד". הרבי התחיל למוזג, וכמה-וכמה התקרבו אליו ומוזג להם. ואחר כך אמר: "כלים ריקים אל תמעיטי", שהכלים לא ישארו מלאים. מיד נעשה רעש ובמהירות "רוקנו את כל הבקבוקים". אחר כך שאל האם כל הכלים כבר ריקים? ונעשה רעש עוד יותר גדול. פתאום אמר: "כל הפושט יד נותנים לו...", והחל למוזג מכוסו לסובבים. מיד התחילו מאות אנשים לרוץ ונעשתה מהפכה גדולה. היו דחיפות קשות מאוד, בכדי לזכות להגיע אל הרבי, עד שאפילו הרמקול נשבר וכו'. והרבי ממשיך למוזג לכל אחד, ומבקש "לא לדחוף, כך אי אפשר לחלק", אבל המהומה הייתה כל כך גדולה עד שזה כמעט לא הועיל. כולם 'יצאו מהכלים' וביניהם היו

הרבה מבושמים שנדחפו אל שולחן הרבי, עלו אחד על השני, קומה על קומה והזקנים ברחו והצליחו להינצל מהדחיפות ממש בניסים...

לנסוע לשליחות

במהלך החלוקה, היו הרבה שביקשו ברכות וישועות פרטיות והיו הרבה עניינים מופלאים. הרב י.ג. ניגש אל הרבי בבכיות נוראות וביקש ברכה והבטחה להיוושע בזרעא-של-קיימא כיוון שכבר נשוי הרבה שנים ולא נתברכו בפרי בטן. ואמר לו הרבי: "צריך הרי להיות פושט יד", ופשט הנ"ל שני ידיו בתנועה של מקבץ נדבות. ועשה הרבי תנועת ביטול חזקה בידו הקדושה ואמר "פושט יד הכוונה ליסוע לשליחות!" כשהנ"ל לא אמר כלום, אמר לו הרבי בקול רם: "יכול להיות 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו' – אבל כל זה לא מספיק. צריכים לקבל את 'שרביט הזהב' כדי שיהיה 'זחיה', ואת שרביט הזהב שלי אני נותן לאלו שנוסעים לשליחות".

ואמר הנ"ל, שמוכן ומזומן לנסוע לכל מקום שהרבי ישלח אותו. ואמר הרבי שצריך להיות גם בהסכמת האישה, ואמר הנ"ל ששניהם נמנו וגמרו לעשות כל מה שיאמר להם הרבי, ואמר הרבי: "אם כך, יש לכם את 'שרביט הזהב', ויהיה 'זחיה' בשנה זו ממש".

כל הזמן הרבי עומד ומתוך שמחה וקירוב מוזג לכל אחד ואחד משקה. וכשגומר בקבוק, נותנים מיד בקבוק שני וכך הלאה. בינתיים הרבי לקח סידורו ובירך ברכה

מספר הרב מנחם-מענדל גרונר – משלוחי הרבי לקרית-גת:

בפורים תשכ"ו אמנם הייתי עדיין ילד, אך זכורים לי הדחיפות הקשות שהיו לקראת סיומה של ההתוועדות פורים ולאחריה. הרבי הכריז אז "כל הפושט יד נותנים לו" והחל לחלק 'משקה' מכוסו לקהל. כולם עשו מאמצים אדירים כדי להגיע אל הרבי ולקבל 'משקה' של ברכה.

למחרת, ביום שושן פורים, זכור לי בבירור כיצד הת' נתן גוראריה, בנו של הגאון ר' שניאור-זלמן גוראריה ע"ה שהיה רב חשוב וגביר גדול, ניגש לרבי לפני התפילה לבקש 'משקה' באומרו שלא קיבל אמש. הרבי השיבו שיבוא אחר התפילה. לאחר התפילה נכנס הרבי לחדרו והוציא בקבוק יי"ש ונתן לו 'משקה' תוך כדי שהוא מברכו לרגל יום הולדתו "שנת הצלחה בגשמיות ורוחניות".

אחרונה וסגור, ולאט לאט פלסו הדרך ויצא בניגון (שהתחיל בקול רם) "כי בשמחה תצאו".

כאשר הרבי הגיע למדרגות הבימה, פתאום חומת אנשים נפלו, ובתוכם היה גם הרב חודקוב שגם הוא לקח 'משקה' ועד שקמו כולם ועשו דרך, היו הרבה דחיפות. הרבי יצא מבית-המדרש בשעה 3:30.

ליד היציאה מ-770 ראה שאחד מחזיק בקבוק יי"ש, והרבי לקחו ממנו והתחיל לחלק. מיד שנשמע הקול בבית-הכנסת למטה אשר הרבי מחלק יי"ש בחוץ רצו כולם החוצה, והדחיפות כמונן היו נוראות.

לאחד שרצה לעכב את הדחיפות אמר הרבי: הרי כבר קבלת ומדוע אתה עדיין עומד כאן? הנ"ל ענה שמנסה לעכב את הדחיפות, ואמר לו הרבי: אם אתה מצליח לעצור את הדחיפות או לא אינני יודע, דבר אחד בטוח שאתה תופס מקום.

אחד מהבחורים צילם והרבי שאל לדעת מי זה, באמרו, "חיצוניות ממש". ואמר – האם לכל הפחות קיבל 'לחיים'?

כל ה'ליקוטי תורה'

לאחד מאלו שביקשו משקה אמר: "בתנאי שתלמד כל שבוע את התורה אור והליקוטי-תורה של הפרשה". ושאל הנ"ל "כל שבוע?" ואמר-לו הרבי – "זה המסחר", וקיבל על עצמו.

שמעתי אשר אחד ניגש וביקש גם בשביל חברו. ושאל הרבי למה החבר אינו לוקח בעצמו? ואמר הנ"ל – כי אינו רוצה להדחף, ואמר הרבי – אם אינו רוצה להדחף איננו יכול לקבל. הרבה אנשים ביקשו דברים פרטיים ולהרבה נתן ברכתו, אבל לאחרים לא נתן.

מאוחר יותר, לאחר תפילת מנחה, ניגשו מספר אברכים ובחורים נוספים גם הם אל הרבי כדי לבקש 'משקה' מפני שלא קיבלו. הרבי ענה להם: "רוצים אתם לפשוט יד – געזונטריהיט [שיהיה לבריאות], אך כעת לא פורים ואין אומרים 'על הניסים' ולא נתן להם. מאוחר יותר נודע שאחד מהם אף כתב לרבי שלא קיבל וביקש לקבל, והרבי ענה לו שילמד בהתמדה ושקידה ותלמוד-תורה כנגד כולם.

בשעתו הדברים עוררו אצלי תימהון רב: מדוע נתן גוראריה קיבל למחרת פורים מה שאחרים לא קיבלו, הייתכן שהרבי יבדיל בין איש לרעהו? הסבר מפתיע לדבר קיבלתי לאחרונה במהלך שיחה שהייתה לי עם הרב אברהם פרידלנד, ר"מ בישיבה בקרית גת.

הרב פרידלנד סיפר לי כמשיח לפי תומו, כיצד הוא זוכר שבאותו לילה לאחר ההתוועדות הגיע אל חדרם

הקפיצים של המכונת של ר"י קרינסקי נשברו לגמרי, כי בתוך כל ההמולה הרבה אנשים נדחפו על המכונת בכל הזמן שהרבי עמד ליד המכונת, כשעה, לחלק יי"ש ואומר לכולם "לחיים ולברכה" בקול רם. גם הגג שקע ולא יכלו לפתוח את הדלת.

ואז בא ר' מרדכי ריבקין עם המכונת שלו והרבי נסע לביתו עם המכונת שלו. זה היה בשעה 4:30. הרבה מהקהל הלכו אחרי המכונת באמצע הרחובות וקול גדול של שירה "כי בשמחה" ליווה את המכונת וכשהיא נעלמה מהעין יצאו בריקוד שמח.

• • •

עוד קודם שהגיע הרבי לביתו, כבר התאספו ליד הבית [ביתו הפרטי של הרבי היה במרחק שני רחובות מבית המדרש וחדר עבודתו שב-770], כמה עשרות בחורים, וכשהגיע הרבי לביתו החלו לשיר, והיו אחדים שעשו שא...שא... כי לא רצו להרעיש ליד ביתו של הרבי, אולם הרבי הראה בידו שימשיכו ולא יתפעלו מהרחוב ועודד בידו הרבה. כשעלה על המדרגות, התחיל לחפש בבגדיו את המפתחות, ופתח את הדלת ומיד יצא ועודד הרבה בידי הקדושות. אחד עשה מול הבית קוליע [התהפך על הראש] והרבי עודד הרבה בידו עם הניגון הרוסי "ניעט ניעט ניקאווא".

ליד הבית הרבי חלק עוד-הפעם משקה. אחד בירך את הרבי שיהיה בריא והרבי ענה לו: גם אתם וכל אשר אתכם.

הכל היה לפלא. הרבי היה שמח מאוד מאוד, ובעמדו ליד דלת הבית רקד על מקומו לזמן רב.

כל זה נמשך לערך 15 דקות ואחר-כך נכנס הרבי לתוך ביתו, וברחוב צהלה ושמחה עד אור הבוקר.

המשותף בישיבה נתן גוראריה, שבור ובוכה עד שאי-אפשר היה להרגיע אותו. אחר שנרגע מעט הסביר שהוא נכח אמנם בהתוועדות, אך מאחר שהוא צנום וחלש לא הצליח להגיע לרבי ולבקש 'משקה'.

הרב פרידלנד סיפר, שהציע לו שלא ילך לישון באותה הלילה אלא ילך וישקוד על לימוד שיחותיו ומאמריו של הרבי עד למחרת. בצורה זו, הסביר לו הרב פרידלנד, יחא זה כאילו המשכת להתוועד עם הרבי כל הלילה וההתוועדות לגביך כלל לא הסתיימה, ומי יודע אולי הרבי ייתן לך 'משקה' מחר בבוקר...

ואכן כך היה. הת' נתן גוראריה זכה לקבל 'משקה' בזכות עמלו, אולם שאר הבחורים שהלכו לישון לא קיבלו למחרת.

וכמה מפליאה תשובתו של הרבי לאחד מאותם הבחורים, שילמד בשקידה והתמדה ותלמוד תורה כנגד כולם...

חתום מנוי על מעיינותיך!

רבעון מעיינותיך - למחשבת חב"ד מחולק בישיבות בלבד

אם אתה מעוניין לקבלו לביתך
עשה מנוי ותהנה מגיליון יחודי ועשיר

דמי מנוי (כולל משלוח)

לשנה (4 גליונות) 40 ₪ • לשנתיים (8 גליונות) 70 ₪

חדש - מעיינותיך לצעירים

גיליון מרתק של חסידות לגיל הנעורים

דמי מנוי ל'מעיינותיך' ול'מעיינותיך לצעירים'

לשנה - 60 ₪ • לשנתיים - 100 ₪

שלח שיק לת.ד. 4102 נתניה
לפקודת 'תורת חב"ד לבני הישיבות',
בצירוף שם וכתובת

ניתן גם לשלם בכרטיס אשראי

בטל' 03 - 9604637

(אפשר להשאיר הודעה)

אימתי קאתי מר? לכשיפוצו מעיינותיך חוצה!